

2017.
OKTÓBER

KERTÉSZEK ÉS
KERTBARÁTOK HAVILAPJA

KERTI KALENDÁRIUM

ÁRA: 440 FT • ELŐFIZETŐKNEK: 390 FT
WWW.KERTIKALENDARIAM.HU

TÁMOGATÓ:

nka
Nemzeti Kulturális Alap

KERTI KALENDÁRIUM

www.kertikalendarium.hu

Alapítva: 1988

Megjelenik – január-február
és november-december
összevonásával – évente 10 alkalommal**29. évfolyam, 10. szám**
2017. október**FŐSZERKESZTŐ:**Pap Edina
VEZETŐ SZERKESZTŐ
Horváth Csilla**SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:**1141 Budapest, Mirtusz u. 2.
Postacím: 1591 Budapest, Pf.: 294.**KIADJA:**

a Magyar Mezőgazdaság Kft.

Felelős kiadó:

Sári Enikő ügyvezető igazgató,
Hájos László ügyvezető igazgató.**LAPTERJESZTÉS, PÉNZÜGY:**Laczó Angéla, Cséki Marianna, Szabó Ildikó,
Hajcser Anna**MARKETING:** Horváth Roland vezetőKovács Réka,
Bárdos László tervezőgrafikus**ÜGYFÉLSZOLGÁLAT:**Fontos Éva, Husztiné Csekó Emma
Tel.: 470-0411. Fax: 470-0410**HIRDETÉS:**Dohány Árpád (70)-232-4231
Bágyi Zsuzsa (30)-905-6460Minden jog fenntartva! A lapból értesüléseket
átvenni csak a Kerti Kalendáriumra való hivat-
kozással lehet. A hirdetések és egyéb reklám-
kiadványok tartalmáért a kiadó felelősséget
nem vállal.**TERJESZTÉS:**A Magyar Posta Zrt., A Lapker Zrt., valamint az
alternatív terjesztők.

Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Zrt.

Postacím: 1900 Budapest

Előfizetésben megrendelhető az ország bármely
postáján, a hírlapot kézbesítőknél, www.posta.hu
WEBSHOP-ban (<https://eshop.posta.hu/storefront/>),e-mailen a hirlapelofizetes@posta.hu címen,

telefonon 06-1-767-8262 számon,

levélben a MP Zrt. 1900 Budapest címen.

Külföldre és külföldön előfizethető a Magyar Posta

Zrt.-nél: www.posta.hu WEBSHOP-ban (<https://eshop.posta.hu/storefront/>), 1900 Budapest, 06-1-767-8262, hirlapelofizetes@posta.hu

Belföldi előfizetési díj egy évre: 3900 Ft.

NYOMJA: Ipress Center CE Zrt.,

2600 Vác, Nádás utca 8.

Felelős vezető: Borbás Gábor

HU ISSN 0864-7852

A kiadó ISO 9001:2008 szabvány szerint tanúsított

www.magyarmezogazdasag.hu

Szerkesztő:

Práger Ádám, Kiss Melinda

Égessünk? Ne égessünk?

Jön az ősz, hullnak a levelek, naponta gereblyézzük, söpörjük a kertben, az utcán. Minden jó szándékunk ellenére egy idő után megtelik a komposztáló edény. Zsákokba tesszük, a szemetes edénybe rejtjük az avar. De hosszú távon ez sem megoldás.

Aztán egy szélcsendes estén fogvi-csorgatva alágyújtunk a levélhalomnak, és reméljük, hogy nem jelent föl a szomszéd az önkormányzatnál. Aztán jön a tél, kivágjuk az idős fákat, és megint keletkezik egy rakás gally, amivel szintén kezdenünk kellene valamit. A baj a tavaszi metszések idején csak fokozódik.

Az idén nyáron a tartós aszály és hőség miatt az utóbbi évek leghosszabb tűzgyújtási tilalmát rendelte el a földművelésügyi miniszter, ami közel három hónapig, június 20-tól szeptember 12-ig tartott. Félelmetes hírek érkeztek a Horvátországból, ahol több ezer hektáron gyulladtak meg az erdők, leginkább a gondatlanság miatt. Több mezőgazdasági területen nálunk is voltak tűzesetek.

Égetni, sajnos, muszáj. A beteg leveleket, növényi részeket pedig kötelező! Tegyük ezt szabályosan! A kerti avar égetését a települési önkormányzatok rendeletei szabályozzák. Tájékozódjunk lakóhelyünkön, és tudjuk meg, hogy melyik napokon, mely időszakokban égethetünk. Így a szomszédnak sem lehet ellenvetése.

A hideg őszi estéken szélcsendes időben begyűjtött száraz lombból, gallynyesedékből rakott tűz hangulatos is lehet. Paraszában fóliás krumpli is sültet. Kínáljuk meg vele a szomszédot is!

Kertbaráti üdvözléssel:

Pap Edina
főszerkesztő

A cikória

NÁLUNK A LEVÉLCIKÓRIÁT ALIG ISMERIK, MÍG MÁS EURÓPAI ORSZÁGOKBAN GYAKRAN FOGYASZTOTT, KEDVENC ZÖLDSÉGNÖVÉNYNEK SZÁMÍT. ISMERKEDJÜNK MEG VELE!

DR. TERBE ISTVÁN

Két változata ismert: a gyökeréért termesztett cikória (*Cichorium intybus* ssp. *sativum*) és a leveléért, illetve hajtásáért nevelt salátacikória (*Cichorium intybus* ssp. *sativum* convar. *foliosum*). Őse a nálunk is sokfelé előforduló, vadon is megtalálható mezei katáng. A gyökeréért nevelt és pótkávé készítésére alkalmas cikóriát már régóta termesztik, amíg a hajtatott salátacikória termesztése csak a 19. században terjedt el. Radicchio vagy veronai saláta néven ismert, szabadföldön termesztett, Észak-Olaszországban és Dél-Svájcban nagy mennyiségben és szívesen fogyasztott levélzöldség megegyezik a mezei cikóriával, amelynek a külső leveleit összekötötték, és így fényhiányában fejlődött hajtása kevésbé keserű.

A cikória kétéves növény, első évben fejlődik a rendkívül erős, vastag, olykor 1-1,5 méternél is mélyebbre hatoló karógyökerét,

amelynek átmérője az 50-60 mm-t is meghaladhatja. A rozettaszerűen levelei hosszúságúak, hegyük enyhén fogazott. Második évben neveli ki egy méter magas mag szárát, és ezen képződnek a világoskék, 30-40 mm átmérőjű virágok. Idegen beporzású növény, megtermékenyülés után kifejlődnek az egészen apró, mindössze 2-3 mm hosszú és 1-1,5 mm széles, sárgásbarna színű kaszattermései, szélesebb végükön rövid bóbítával. Magja akár 4-5 évig is képes megtartani csírázóképeségét, ha hűvös és száraz helyen tartjuk.

A hajtatott salátával cikória kapcsolatban a táplálkozási szakemberek kedvező étrendi hatását, alacsony kalóriatartalmát és magas kalciumtartamát emelik ki. Sokféle módon elkészíthető zöldség. Fogyasztható frissen, sütvé és párolva is, különleges, más zöldségfélékhez nem hasonlítható az íze.

Igénytelen

Kifejezetten igénytelen növény; szinte mindenütt eredményesen termeszthető, kártevői, betegségei alig vannak. Hőmérsékleti optimuma 14-16 °C között van, a kontinentális klímákra jellemző szélsőségeket, a hideget és a nagy meleget egyaránt jól elviseli. Magja már néhány fokkal a fagyponthoz fölött csírázni kezd, a levelek, illetve a hajtás fejlődésének üteme alapvetően a hőmérséklet függvénye. A gyökérnevelés idején sok fényt kíván, a hajtatásnál a fény azonban nem kívánatos tényező, mivel a megvilágítás hatására a hajtások keserűvé válnak. Termesztésénél a középkötött és a lazább, homok jellegű talajokat kell előnyben részesíteni a nagyobb, szabályosabb gyökérfejlődés miatt. Vízigénye alacsony, mélyre nyúló, erős gyökérzete a talaj vízkészletét jól hasznosítja, így nálunk a közepesen csapadékos esztendőben öntözés nélkül is megtermeszthető. Erős gyökérzete a víz mellett a talaj tápanyagkészletét is jól hasznosítja. A foszfor- és káliumigénye átlagos, vagy annál valamivel alacsonyabb. Túl sok nitrogén hatására nagy lombozatot és rosszul tárolható gyökereket fejleszt.

Kétéves

Termesztése két részből áll. Először szabadföldi körülmények között helyrevetéssel a gyökereket neveljük meg, majd a második szakaszban a felszedett és tárolt gyökereket zárt térben, fénytől elzárt helyen hajtjuk, ebből nyerjük a fogyasztható, etiolált (fény hiányában megnyúlt és halvány) hajtást.

Május végi, júniusi helyrevetés esetén ilyenkor, szeptember végén szedjük fel a hajtásra alkalmas gyökereket, amelyeket kisüzemben 30 cm-es sortávolságra tetettünk és a kelés után kb. 10 cm-es tőtávolságra ritkítottunk ki. Kézi művelés esetén 100 m²-re 20-25 gramm vetőmag-

mennyiséggel számolhatunk, a vetés mélysége a talaj kötöttségétől függően 2-3 cm legyen.

A cikóriagyökerek az időjárástól és a fajtától függően kb. 22-26 hét alatt (októberre) fejlődnek ki és válnak hajtásra alkalmassá. Felszedéskor a gyökereket úgy lombtalanítjuk, hogy 2-3 cm-es levélcsont megmaradjon a gyökérnyak tetején. A földtől és a levelektől megtisztított gyökereket hideg, párás pincében, veremben tároljuk a hajtatásig, ahol a léghőmérséklet nem haladja meg az 1-3 °C-ot.

A tárolt gyökereket a hajtatás megkezdése előtt gondosan át kell válogatni, a beteg gyökereket ki kell szedni, majd nagyság (vastagság) és érettség szerint osztályozni. Ez nagyon fontos munka, mert a különböző méretű gyökerekből, különböző időben, eltérő nagyságú hajtások képződnek.

Legkorábban október elejétől hajtatható. Kisüzemben értékesítésre és saját fogyasztásra is, a talajban, takaróföld nélkül (fekete fólia alatti) termesztéstechnológiát javaslom. Ilyen módszer esetén a cikóriagyökereket sűrűn egymás mellé, kb. 15-18 cm mélyen a talajba szurkáljuk, de nem takarjuk le földdel (talajtakarásos módszer), hanem magát az üvegházat vagy a fóliásátrat borítjuk be fekete fóliával, ill. fekete fóliából a gyökerek fölé sátrat készítünk. A hajtatóhelyiségnek teljesen sötétnek kell lennie.

A hajtatás idején nagyon fontos a folyamatos vízellátás! A talaj víztartalma a 90-95 százalékos értéket közelítse. 1 négyzetméternyi, azaz 40 kg zöldtömeg (hajtás) előállításához 50-60 liter vízre van szükség. Amennyiben a talaj nedvességtartalma (vízkapacitása) 50-60% alá csökken, a hajtásképződés megáll. A gyakorlati tapasztalatok szerint a berakást követő alapos beöntözés, beiszapolás után 10-14 naponként 15-20 liter víz vízpótlásra van szükség.

A hajtatóház levegőjének mindig 2-3 °C-kal hidegebbnek kell lenni, mint a gyökérközegnek, ellenkező esetben a hajtás szétmúlik. A hajtató-

ház léghőmérséklete és a hajtás ideje (tenyészidő) szoros összefüggésben van (1. táblázat).

Általában 20 °C körüli hőmérsékleten 3-4 hét után szedhető a termés. A szedés akkor kezdődik, ha a hajtások teljesen kifejlődtek, de még nem nyíltak szét. Erről 18-20 nap után próbaszedésekkel győződünk meg. Először a gyökereket megemeljük, kiszedjük a földből, és ládába rakjuk. Ezt követően második menetben a gyökerekről eltávolítjuk a hajtást úgy, hogy a gyökérrészből is egy fél centiméternyi darabot hozzávágunk azért, hogy összetartsa a leveleket. Egy négyzetméter felületről 30-50 kg termést tudunk betakarítani, egy hajtás súlya 80-150 gramm.

Tárolásnál és szállításnál ügyelni kell arra, hogy minél kevesebb fény érje a termést. Átmeneti (7-10 napos) tárolás 3-4 °C-on és 90-95 százalékos

1. táblázat: A hajtatóhelyiség hőmérséklete és a tenyészidő hosszának összefüggése

Hajtató hőmérséklet (°C):	Tenyészidő (napokban):
18-25	25-35
12-16	35-45
8-12	45-60
5-8	60-100

-os páratartalom mellett, hosszabb idejű tárolás (2-3 hét) 0-10 °C-on és 80-90 százalékos páratartalom mellett lehetséges.

Tonhalsaláta cikóriacsónokban

A nyár hangulatát, mediterrán tengerparti vacsorák ízeit idézi ez a könnyen és gyorsan elkészíthető, mégis nem mindennapi salátája. Vendégváró falatnak is kiváló.

Hozzávalók 5-6 személyre:

- 2 darab halványított cikória
- 3 doboz (130 grammos) jó minőségű, olíva olajban eltett, aprított tonhal-konzerv
- 1 kisebb alma
- 1 kisebb ecetes uborka
- 1/2 fej lilahagyma
- 1-2 kávéskanál friss kaporlevél
- 1 gerezd fokhagyma
- 1/2 citrom leve
- só, bors ízlés szerint

Hámozzuk meg az almát és aprítsuk fel apró kockákra, majd locsoljuk meg frissen facsart citromlével. Ugyanekkor méretre aprítsuk fel a lilahagymát és a savanyú uborkát is. Vágjuk minél apróbbra a kapor-

leveleket (a szárat levélnyelet hagyjuk ki) és a fokhagymagerezdet.

A tonhalkonzerveket az olajjal együtt töltsük keverőtálba, és adjuk hozzá a felaprított hozzávalókat, majd sózzuk, borsozzuk. Villával jól dolgozzuk össze, de nem pépesítsük, a tonhal maradjon kissé darbos. Néhány órára tegyük be az hűtőszekrénybe, hogy az ízek jól összeérjenek.

Mossuk meg a cikóriafejeket és vágjuk le a végét, majd szedjük leveleire, és töltsük meg a tonhalsalátával. Tálaláshoz friss kaporlevéllel díszíthetjük.

P.E.

Fagyvédelem

ZÖLDSÉGNÖVÉNYEINKET NEM IS OLYAN RÉGEN MÉG A MELEGTŐL ÉS A TÚZÓ NAPTÓL ÓVTUK, MOST A HIDEGTŐL KELL MEGVÉDENÜNK. OKTÓBERBEN AZ ÉJSZAKÁK UGYANIS EGYRE HŰVÖSEBBEK, A HÓNAP VÉGÉN PEDIG MÁR A FAGYOKNAK IS NAGY A VALÓSZÍNŰSÉGE. BÁR EZEK A HIDEGEK NEM JÁRNAK NAGY LEHŰLÉSSSEL, DE A MÍNUSZ 1-2 °C ARRÁ ELEGENDŐ, HOGY A PAPRIKÁT, PARADICSOMOT VAGY A TÖBBI, MÉG A KERTBEN HAGYOTT MELEGIGÉNYES NÖVÉNYT „LETAKARÍTSÁK”.

DR. TERBE ISTVÁN

Ha őszre is ültettünk, vagy ahol a gondos ápolásnak köszönhetően a tavaszi ki-

rakású paprikát vagy a paradicsomot megtartottuk, a fóliasátor szellőzőit, ajtait tartsuk zárva. Az alacsony hőmérséklet különféle káros elváltozásokat okozhat, ami ellen fűtetlen fólia alatt nem tudunk védekezni. Ilyen a paprika esetében a termés lilulása (1. kép).

1

Megvédhető

Érdeemes a szabadban termő paprikát vagy paradicsomot éjszakára fóliával letakarni, majd reggel kitakarni. Ezzel a módszerrel az ilyenkor már gyakori talaj menti fagyoktól megvédhetők a növények.

cm-es kinövés képződhet. A paradicsomnál a színesedés lelassul, elmaradnak a kötések, a fürt megnyúlik, a lomb fonák felőli oldala vöröses barnásszínt mutat (2. kép).

A fóliák közül a polietilén – ellentétben az üveggel, amely a nagyobb hullámhosszú sugarakat visszatartja (üvegházhatás) – a talajról visszaverődő hosszú hullámhosszú sugarakat átengedi, ebből adódóan a fólia alatt hideg van. Ilyenkor a déli, kora délutáni órákban öntözni kell! Sokan úgy gondolják, hogy az öntözéssel ártunk és fokozzuk a hideghatást. A nedves talaj fajhője azonban

Áttelelők ültetése

A hónap elején kell az áttelelő fejes salátát, fejes káposztát és kelkáposztát kiültetni. A 4-5 hetes palánták erre az időre elérik azt az ideális fejlettséget, amellyel biztosan átteleltethetők. Ha túl későn ültetünk, akkor nem tudnak a növények meggyökeresedni, megerősödni, és ebből adódóan a nagyobb hidegek beálltával kifagynak! A káposztát 35x35 cm-re, a salátát 15-20x20-25 cm-re ültessük, ültetés után alaposan öntözzük be.

A lila foltok, csíkok kialakulása a fehér termésű paprikákon jellemző, de a kevésbé érzékeny hegyes zöld fajtákon is előfordul. A termések megnyúlnak, keskenyebbek lesznek, a bibeponton (a termés hegyén) 0,5-1

Októberben már ne fejtrágyázzunk

Októberre többnyire a hideget jól tűrő, hosszú tenyészidejű káposztafélék és gyökérzöldségek maradnak a kertben, amelyeket tárolásra vagy feldolgozásra szánunk. Felvetődik a kérdés: érdemes-e még öntözni, fejtrágyázni a még egészséges lombozatú sárgarépat, petrezselyemgyökeret, zellert, céklát, fejes és kelkáposztát, hogy a nagy melegek idején elszenvedett károkat és fejlődésbeli lemaradást pótoljuk?

A káposztaféléknek és gyökérzöldségeknek a lombozata még egészséges, vagy legalábbis annak tűnik, de az eltarthatóság miatt a fejtrágyázásuk nem, és az öntözésük is egyre kevésbé ajánlatos. Az ilyen későn, a tenyészidő utolsó heteiben adott víz és nitrogéntrágya fellazítja a szöveteket, aminek következtében rosszabbul tárolhatók. Amíg nincsenek fagyok, vagy az enyhe fagyok csak a hajnali órákban következnek be, hagyjuk őket fejlődni, mert súlyuk növekszik, de az öntözéssel és fejtrágyázással csak kárt teszünk bennük!

nagyobb, több energiát tud magába gyűjteni és azt hosszabb ideig megtartja. A száraz talaj esetében – különösen, ha homokról van szó – minimális a hőtároló kapacitás. Az öntözés további kedvező hatása, hogy a fólia

belső falán páráréteg képződik, amely az infravörös sugarakat (hősugarakat) visszatartja, így szigetel. Minél többet öntözünk, annál vastagabb a páráréteg, a szigetelő hatás annál jobb, és a talaj fajhője is nagyobb.

Metélőhagyma

A tavasszal vetett metélőhagyma (snidling) levelei októberre elszáradnak, maga a tő visszahúzódik. Ilyenkor felszedhető és cserépbe átültethető, télen szobában, konyhaablakban, vagy világos folyosón hajtható. A száraz levelektől megtisztított tövekből 5-10 darabot összefogunk, és tejfölös pohárba vagy 10-es cserépbe beültetjük és alaposan beöntözzük. Ezt követően világos, 16-18 °C körüli helységbe helyezzük. Télen folyamatosan öntözzük, mint a szobanövényeket, esetleg az élénkebb lombfejlődés érdekében egy-két alkalommal tápoldattal is megöntözzük.

TISZTÚJÍTÁS A KERTSZÖVETSÉGBEN

2017. szeptember 8-án tisztújító közgyűlést tartott a Kertészek és Kertbarátok Országos Szövetsége, amelyen újra elnökké választották dr. Szent-Miklóssy Ferencet, lapunk alapító-főszerkesztőjét.

Az új főtitkár Várfoki Tibor (Budapest) lett. Az alelnöki posztokat Gemela Elvira (Pilisvörösvár), Bognár László (Pécs), Nagy Z. Róbert (Gyula) tölti be. A közgyűlés Balogh Gyulát (Sopron) örökös tiszteletbeli alelnöknek választotta.

Az újráválasztott nyolc fős elnökségben négy tisztségen lett személycseré, a többin az eddigi tisztségviselők lettek újra megválasztva. Elnökségi tagok: Bányi Guláné (Budapest), dr. Sicz György (Békéscsaba), Erős Miklós (Esztergom), Ferenc Vilmos (Szekszárd), Molnár Ferenc (Várpalota), Kövecses Gyula (Győr), dr. Komiszár Lajos (Budapest), Sas István (Jászberény).

Az elnökség szeptember 26-án tartja alakuló ülését.

Kié a legszebb konyhakert?

BEFEJEZŐDTEK „A LEGSZEBB KONYHAKERTEK” - MAGYARORSZÁG LEGSZEBB KONYHAKERTJEI ORSZÁGOS VERSENY TELEPÜLÉSI FORDULÓI. A TELEPÜLÉSEK AUGUSZTUS KÖZEPÉIG NEVEZHETTEK KERTEKET AZ ORSZÁGOS MEGMÉRÉTTÉSRE. 96 TELEPÜLÉSRŐL 240 KERTET JELÖLTEK ORSZÁGOS DÍJRA.

ALGEIER WENDY

Az alulról jövő kezdeményezés évek óta nemzetközi programként működik: öt országból, valamint Magyarország mind a 19 megyéjéből és a határon túlról 365 településről összesen 2340 kertet neveztek idén a megmérettetésre. A helyi koordinátorok a települési versenyek folytatását követően 240 helyi első helyezett kertet terjesztettek fel a Magyarország legszebb konyhakertje országos díjra.

Az országos zsűri augusztus végén döntött a díjak odaítéléséről. A tavalyi évhez

hasonlóan öten választották ki a legszebb konyhakerteket: a Biokultúra Egyesület részéről Roszík Péter elnök, a Biokontroll Hungária Nonprofit Kft.-től Bánfi Brigitta, a Debreceni Egyetem Karcagi Kutatóintézetéből Bosnyák Imre, a Földművelésügyi Minisztériumból Jaczkó Józsefné, az Agrár fejlesztésért és Hungarikumokért Felelős Főosztály osztályvezetője, illetve Kovács Szilvia programigazgató vettek részt a munkában.

Az értékelés szempontrendszere a tavalyival megegyező volt, minden egyes kert képes, írásos anyagát tüzetesen végignézték és azok alapján döntöttek. Az országos zsűrizés eredményeit összegezve Kovács Szilvia kiemelte, hogy nagyon sokat fejlődött a normál és a zártkert vegyes kategória, illetve a közösségi kategóriában is gyönyörű kerteket jelöltek az országos díjra. Az évről évre újra nevező kerteken is jól látszik a fejlődés.

A nevezők többsége törekszik a növényvédelemben a bio készítmények és a természetes módszerek használatára, viszont a zártkert gyümölcsös kategóriában a kémiai növényvédő szerek nélkülözhetetlenségében hisznek a kertművelők. Sajnos az idén is előfordult, hogy lejárt

forgalmi engedélyű növényvédő szereket használtak, de valószínűleg jóhiszeműen teszik, hiszen a permetezési naplójukban szerepeltetik azokat. Éppen ezért a jövőben még nagyobb hangsúlyt kell helyezni a tájékoztatásra, a bio és természetes védekezési módszerek minél szélesebb körű meghonosítására, a gyümölcsösökben való vegyes ültetési módszerek elterjesztésére, hogy ilyen hibák ne fordulhassanak elő, fűzte hozzá a programigazgató.

Nagyon sokan, a résztvevők mintegy 90 százaléka eleget tett az idei év kiemelt

témájának, és rovarbaráttá tette kertjét. Mindemellett a korábbi évek kiemelt felhívásainak is eleget tesznek a kertek: a gyümölcsök és a zöldségnövények mellett gyógy- és fűszernövényeket nevelnek, illetve odúk, etetők kihelyezésével élőhelyet teremtenek a madaraknak.

Bizakodásra ad okot, hogy idén szinte minden kertművelő arról számolt be, hogy sok – akár 20, 40 vagy még több – embernek is kedvet csinált a konyhakertészkedéshez. A szervezők nagy öröme a jó példa tehát ragadós: tavaly a verseny résztvevői 5394 embert vettek rá a konyhakertjük megművelésére. Idén ezek száma további 4085-tel gyarapodott, így összesen mintegy 10 ezer kertet vontak művelés alá. Ez hatalmas eredmény.

Az országos eredményhirdetésre idén

a szeptember 20. és 24. között megrendezésre kerülő OMÉK keretein belül, az utolsó napon, a záróünnepségen került sor, ahol az idén először a legtöbb kertnevezést összegyűjtő település elismerése mellett megyei díjakat is kiosztottak.

FÖLDMŰVELÉSÜGYI
MINISZTERIUM

Tárolási károsítók

OKTÓBERBEN TAKARÍTJUK BE A TÁROLÁSRA TERMESZTETT GYÖKÉRZÖLDSÉGEKET ÉS KÁPOSZTAFÉLÉKET. A FELSZEDÉSRE LEHETŐLEG SZÁRAZ, MELEG NAPOKAT VÁLASSZUNK.

DR. ÖRDÖGH GIZELLA

A gyökérzöldségek felszedése során ügyeljünk arra, hogy a gyökerek, gumók ne sérüljenek. Gondosan válogassuk át a termést, tisztítsuk meg a talajmaradványoktól, mert a sáros, nedves gyökerek a tárolás alatt könnyen fertőződhetnek. A sérült, beteg egyedeket távolítsuk el, mert azok a tél folyamán a teljes betárolt mennyiséget tönkretelhetik.

Termőhelyről bekerülő betegségek

Az *ervíniás* (*pektobaktériumos*) *lágYROTHADÁS* a petrezselyem, a sárgarépa, a zeller és a pasztinák gyakori tárolási betegsége. A baktérium a termőhelyről kerül a tárolóba, ahol levegőtlen körülmények között, 10 °C fölötti

léghőmérséklet esetén a sérüléseken keresztül fertőzi a terméseket, amelyeken vizenyős, nyúlós, bűzös rothadás lép fel, ami pár hét alatt a teljes betárolt termés pusztulását okozza. Kedvez a kórokozónak, ha a gyökerek felülete vizes, így főleg a megmosott vagy megázott, és polietilén zsákokban, vagy szabadföldi prizmákban tárolt termésen okoz súlyos kárt. Ezért betárolás előtt alaposan szikkasszuk le a gyökereket, a prizmák gerincét ne zárjuk le azonnal. Jól szellőző, alacsony hőmérsékletű pincékben ritkán lép fel a betegség.

A *szklerotíniás rothadás* kórokozója a kárógyökereken és a gumókon egyre növekvő vizenyős foltokat okoz. Felületükön kezdetben laza, majd egyre dúsabb, fehér, vattasze-

rű bevonat (micélium) képződik, amelyben nagy, fekete kitaróképletek (szklerócium) fejlődnek (1. kép). Ezek később kéregszerűen borítják a felületet. A gyökerek pépesen, de nem bűzösön rothadnak.

Előzzük meg!

- Fordítsunk nagy gondot a sérülésmentes betakarításra és szállításra.
- A termést feltétlenül szedjük fel még a fagyok beállta előtt, így elkerülhetjük a fagy okozta apró repedéseket.
- Alaposan válogassuk át, tisztítsuk meg és szárítsuk le a gyökereket, illetve gumókat.
- A tárolás során is többször forgassuk és válogassuk át a termést.
- A tárolóban 0 °C körüli léghőmérsékletet és 85 százalékos relatív páratartalmat tartunk.
- Prizmás tárolás esetén is szellőztessünk.

A kórokozó a termőhelyről fertőz a felszedéskor, vagy a szállításkor keletkezett sérüléseken keresztül. A tárolóba jutva viszont már sebek nélkül is átnő a beteg gyökerekből az egészségesekbe, így a rothadás góccokban következik be.

A kórokozó hőmérsékleti optimuma 24 °C, de 0 °C-on is képes fejlődni. Így még ezen az alacsony hőmérsékleten sem tudjuk megakadályozni a gomba fejlődését, csak lassíthatjuk azt. Ezért különösen fontos a megelőzés.

A *botritiszes rothadás* kórokozója szintén a szabadföldről kerül a tárolóba, a felszedett terméssel. Elsősorban sebeket keresztül fertőz, de sebzés hiányában a gyökereken maradt szerves anyag (talaj, növénymaradvány) is elősegíti a gomba behatolását. A gyökereken, gumókon fakó, vizenyős, rothadó foltok láthatók, felületükön finom, pókhálószerű, majd fehér nemezes bevonattal (micélium), amelyben később megjelennek a gomba apró, fekete szkleróciumai. A karógyökerek és a gumók összezsugorodnak, elfásodnak. A kórokozó számára optimális hőmérséklet a 21-24 °C, de az előző fajhoz hasonlóan 0 °C-on is fejlődik. Alacsony hőmérsékleten azonban lassabban következik be a rothadás.

A *sztemfíliumos betegség* a sárgarépa egyik legjelentősebb betegsége, de a zelleren is előfordul. A növényeket már csírákorban fertőzi a termőhelyen, itt azonban csak a tárolás során okozott kártételét ismertetem. Tünetei három formában jelentkezhetnek:

1. A karógyökéren 2-15 mm átmérőjű, kerek vagy ovális besüppedő foltok láthatók, amelyek felületén olajbarna bevonat képződik.
2. A karógyökér belsejében egyre mélyebbre húzódó rothadás (ún. szívrotthadás) lép fel.
3. A karógyökér vége elfeketedik. A tünetek a felszedéskor már szembeötlőek,

így könnyen eltávolíthatjuk a fertőzött töveket. Erős fertőzés esetén 7-8 évig ne vessünk sárgarépát ugyanarra a területre! A kórokozó ugyanis a talajban 6 évig is megtartja életképességét.

A fómás gumóvarasodás zelleren okoz jelentős veszteséget. Tünetei már a felszedéskor jól láthatók. A gumókon vörösbarna foltok és 2-3 mm mély, parás, behegedt repedések láthatók. A repedések szélén a gumószövet enyhén megvastagodott (2. kép). A tárolóban a gumón egyre nagyobb kiterjedésű, de nem mély, vörösbarna rothadó foltok keletkeznek, amelyeket a gomba fekete termőteste (piknidiumok) borítanak. A fertőzött gumókat ne tároljuk be.

Kártevő állatok

A gyökérszöcskék kedvelt csemegét jelentenek a pajorok (cserebogárlárvák), a drótférgék (pattanóbogár lárvái), a mocskos pajor (vetési bagolyféle lárvája) és a mezei pocok számára. Az általuk megrágott termést ne vigyük tárolóba, mert a sebzéseken megtelepednek a rothasztó kórokozók.

A sávornyakú cincér lárvája (pondró) közepesen hosszanti, lefelé haladó járatot rág a sárgarépa, a petrezselyem és a pasztinák kártyökerében. Kizárólag a sárgarépát károsít-

ja a sárgarépa-fúrómoly, amely hasonló kárképet okoz, csak a járatban hernyót is találunk. E két kártevő elsősorban olyan házikertekben jelenik meg, ahol évről évre ugyanazon a területen termesztik a tápnövényüket. A károsított termések a tárolóban elrothadnak.

A káposztafélék károsítói

A káposztafélék betakarítását is száraz időben végezzük. A levágott fejeket tisztítsuk meg a felesleges külső levelektől és alaposan válogassuk át. Vigyázzunk, hogy a szedés és válogatás során a terméseket ne érje nyomás vagy sérülés. Ne dobáljuk, ne gurítsuk, hanem óvatosan rakjuk a ládákkal!

Az *ervíniás lágyrothadás* kórokozója a káposztaféléket is megtámadja és ugyanúgy elrothasztja, mint a gyökérszöcskéket.

A *xantomonászes feketeerűség* az ország csapadékosabb nyugati részén, de csapadékos nyarakon és öntözött területeken másutt is jelentős. A baktérium által fertőzött növények levélszélén V alakú sárgás foltok láthatók, amelyekben a levelek feketék és a torzsa edénnyalábja is fekete. A beteg terméseket ne tároljuk be!

A *botritiszes rothadás* kórokozója által fertőzött káposzta vizenyősen rothad. Rajta dús, szürkésfehér, később szürke penészgyp (konídiumtartó gyp) képződik (3. kép). A gomba a káposztafejbe sebzéseken keresztül jut be.

A *szklerotíniás rothadás* kórokozója szintén sérüléseken keresztül jut a káposztafejbe. A vizenyős rothadáson dús, vattaszerű

Fontos

A fertőzött növényeket ne tároljuk be, mert a tárolóban tovább rothadnak és az egészségeseket is megfertőzik!

bevonat (micélium) képződik, amelyen nagy, fekete, kemény kitaróképletek (szkleróciumok) jelennek meg.

A *plenodómuszos betegség* a karalábén sötétbarna szegélyű, világosabb barna színű foltokat okoz, amelyek közepe beszakadozik és a gumó szürkésbarnán rothad. A káposzta külső levelein és a torzsán ovális, besüppedő foltok láthatók. Ha a foltok a levélnyélen helyezkednek el, a levelek a földre fekszenek. Karfiolon hasonló a tünetek.

Kártevő rovarok

A *káposzta-bagoly* pillé hernyói idősebb korban fénykerülővé válnak és behúzódnak a káposztafejbe vagy a karfiolrózsákba, amelyeket megrágnak és ürülékükkel szennyeznek. Az ilyen termések nemcsak gusztustalanok, de el is rothadnak (4. kép).

A *káposztalepke* lárvái nem hatolnak a termésbe, de a rágásukkal okozott sérüléseken keresztül kórokozók jutnak be, amelyek szintén rothadás a végeredménye.

A *káposzta-levéltetű* még októberben is károsít. Ürülékével és a levedlett lárvabőrrel szennyezi a termést. Tárolásra csak az egészséges, tömött fejek, illetve karfiolrózsák alkalmasak, amelyek kórokozótól és kártevőtől egyaránt mentesek!

Tárolási tanácsok

A káposztafélék tárolására a 2-4 °C-os léghőmérséklet és a 85 százalékos relatív páratartalom az ideális. Bármilyen gondosan is válogattuk át a betárolandó terményeket, ne feledkezzünk meg az időnkénti ellenőrzésükről, és a károsítottakat távolítsuk el!

A gyökérzöldségek, a fejes káposzta, a kelkáposzta és a karalábé tárolása történhet veremben, prizmában vagy pincében, de a hőmérsékletet rendszeresen ellenőrizzük, és szükség szerint szellőztessünk.

A gyökérzöldségeket a pincében nedves homok közé, rétegesen szoktuk elhelyezni. Többben azonban állítják, hogy száraz fűrészporbán tárolva tavasszal is olyan minőségűek maradnak, mint őszszel, a betároláskor voltak.

Rendszeresen felhívjuk a figyelmet arra, hogy nem minden fajta alkalmas tárolásra. Ezt a fajtaleírások is közlik, sokan mégis figyelmen kívül hagyják.

Betárolás előtt a tárolóhelyiséget mindig alaposan ki kell takarítani, az előző évi növénymaradványokat ki kell hordani és a falakat le kell meszeln!

A tárolás során növényvédő szert használni tilos!

Paradicsomnap a Fűvészkertben

ALGEIER WENDY

Az ELTE Fűvészkert szakmai napjai sorában idén is megrendezte a Paradicsom-napot, ezúttal a Bolgár Nagykövetség fővelnőkségével, ezzel föllevenítve a bolgár kertészekről fennmaradt emlékeket.

A programot a magyarországi bolgár nemzetiséget képviselő vendégek felszólalásai és előadásai színesítették, majd a látó-

gatók délután a Fűvészkertben termelt bolgár és hazai tájfajták terméseit kóstolhatták.

A gyerekkorunk emlékeit őrző, ízes, lényűs fajták valószínűleg nem állnak ki a pultállóság, hosszan eltarthatóság próbáját, ezért kiszorultak a kereskedelmi forgalomból. A házikerti termesztésben azonban létjogosultságuk van.

Késő őszi különlegesség

KÉSŐ ŐSZEL HAZÁNKBAN IS SZÜRETELHETŐ A VALÓDI KÜLÖNLEGESSÉGNEK SZÁMÍTÓ DATOLYASZILVA. NAPOS FEKVÉSBEN, TÁPANYAGBAN GAZDAG TALAJON TERMESZTHETŐ, A TÉLI FAGYOKAT MÍNUSZ 20 °C-IG TŰRI.

HORVÁTH CSILLA

Nagy termetű fája Kína és India ősi kultúrnövénye, nem csoda, hogy számos néven ismerik: nevezik kakiszilvának, sharon-gyümölcsnek, hurmának. A világon sokfelé termesztik szubmediterrán és szubtrópusi éghajlaton, illetve a trópusokon ezer méteres magasság fölött. Természetes állományai Thaiföld, Kína, Japán, Korea, Indokína hegysegeiben fordulnak elő. Tudományos neve *Diospyros kaki*, az ebenfafélék családjához tartozik. Vad példányai 10-15 méter magasra nőnek, de a hosszú ideje tartó nemesítés során nemes fajtái kisebb termetűek.

Váltivarú növény, szerencsére a nővirágú fák megtermékenyítés nélkül is hoznak gyümölcsöt.

Napos, védett fekvésbe ültethető, mert fiatal korban kissé fagyérzékeny, és kifejezetten is sok napfényre van szüksége. Talajban nem válogat, legjobb számára a kissé savanyú, mély rétegű, tápanyagban gazdag talaj, de megél lúgos kémhatású földben is. Vízigénye közepes, évi legalább 600 milliméter csapadékra van szüksége, az öntözést meghálálja. Gyökere mélyre hatol, ezért az átültetést nehezen tűri, a legjobb a fiatal csemetét nagy edényben átteleltetni és a fagyveszély elmúltával kiültetni. Az első néhány évben lehetőség szerint takarni kell a tövét és a törzsét is.

Magvetéssel vagy gyökérsarjakkal sza-

porítható, a faiskolákban oltással állítják elő a nemes példányokat (1. kép).

Fényes sötétzöld, bőrnemű, kimondottan nagy leveit a fonákukon ezüstös barna szőrök borítják. Ősszel gyönyörű narancssárgára vagy sárgára színeződik, laza gömb alakú koronájával díszfának is ültetik. Lehet egy- vagy kétlaki, virágai a levélhóraljakban fejlődnek (főképen), május végén nyílnak, így elkerülük a tavaszi fagyokat. A nővirá-

gok egyesével helyezkednek el, a négytagú csészelevelek nagyobbak, mint a szirmok, és megmaradnak a gyümölcsön, ami ennek köszönheti a jellegzetes megjelenését.

Gyümölcse meglehetősen nagy (2. kép), leginkább a paradicsomra emlékeztető alakú, narancssárga, sárga vagy vöröses. Több mint ezer fajtája van, változatos méretű gyümölcsökkel és különböző cseravtartalommal, alakjuk a hosszúkástól a lapított gömbig változik. Magyarországon novemberben érik, a teljesen puha, cseravtartalmát elvesztett datolyaszilva azonnal fogyasztható, különben utóérlelést igényel. Vékony, fényes héja alatt puha, olvadó narancssárga a gyümölcshús, édes, jellegzetes zamátú és illatú. A termékeny gyümölcsökben 4-8 hosszúkas, 2 cm-es mag található. Rengeteg pektin és élelmi rost, valamint sok cukor van benne, az említett cseravon kívül pedig almasav és citromsav. Jó kálium-, magnézium-, jód- és vasforrás, emellett kalcium, foszfor, mangán és réz is van benne. Sok C-, A- és P-vitamint szolgáltat. Tápláló gyümölcs, 100 grammja 70 kalória energiát ad.

Friss fogyasztása mellett készíthetünk belőle aszaltványt, lekvárt vagy likőrt is.

Gyógyhatásai

Elsősorban a cseravtartalma miatt használják gyógynövényként a kakiszilvát mint összehúzó, gyulladáscsökkentő, fertőtlenítő szert. Levelét forró gőzzel kezelve a zöld teához hasonló terméket készítenek, aminek a főzete sokféle bajra gyógyír. Magas vérnyomás, érelmeszesedés, vérszegénység, megfázás kezelésére bizonyult hatásosnak. A gyümölcs vérzés- és vérnyomáscsökkentő, gyomorerősítő, használják hasmenés és fekélyek kezelésére is.

Ne hagyjuk áttelelni a károsítókat

ŐSZEL, HA MÁR LESZEDTÜK AZ IDEI TERMÉST, ELKEZDHETJÜK AZOKAT A MECHANIKAI ÉS KÉMIAI NÖVÉNYVÉDELMI MUNKÁKAT, AMELYEKNEK AZ A CÉLJA, HOGY ELPUSZTÍTSUK A LEVELEKBEN ÁTTELELŐ KÓROKOZÓKAT. KISEBB KERTEKBEN EZ MEGOLDHATÓ A LEHULLOTT, BETEG LEVELEK ÖSSZEGYŰJTÉSÉVEL ÉS ELÉGETÉSÉVEL, NAGYOBB GYÜMÖLCSÖSBEN LOMBFERTŐTLENÍTÉS, ŐSZI LEMOSÓ PERMETEZÉST CÉLSZERŰ VÉGEZNI.

DR. KOLEVA ROSZICA

A beteg leveleket ne komposztáljuk és ne forgassuk sekélyen a talajba, mert a kórokozók a komposzttelepről is fertőzhetnek! Ezen kívül tudni kell, hogy amennyiben a leveleket még a teljes lebomlásuk előtt szerves trágyaként juttatjuk ki, a tavaszi talajmunkák során ezek újra a talajfelszínre kerülnek, így mi magunk idézünk elő mesterséges fertőzést gyümölcsösünkben. Ezért legjobb, ha a fertőzött leveleket összegyűjtjük és elégetjük, vagy 60-70 cm mélyen elássuk a talajba. Az 1. táblázatban megtalálhatók azok a

betegségek, amelyek fertőzési forrásai a talajra lehullott beteg levelek, néhány esetben a vesszők, és amelyek ellen hatásos az őszi lemosó permetezés.

A tenyészidőszakban végrehajtott permetezésekkel ellentétben az őszi lombfertőtlenítés mindig bő lémenységgel, áztatásszerűen végezzük. Figyeljünk arra, hogy a permetlé jól bevonja az összes levelet (a fán levőket és a talajra lehullottakat is), valamint a körte ventúriás varasodása, a birs diplokarponos betegsége, a csonthéjasok

(birs, meggy, kajszli) moníliai betegsége és a baktériumos eredetű ágelhalások miatt a fás részeket is. Az őszi lemosó permetezés természetesen nem helyettesíti, csak kiegészíti a kora tavasszal elvégzett „klaszszikus” lemosó permetezést!

Az alma esetében a lehullott levelek összegyűjtésével egyúttal gyéríthetjük az almalevél-aknázómoly (1. kép), az almalevél-sátorosmoly és almalevél-törpemoly ott telelő bábjait is.

Időszerű

Októberben folytatódik a téli alma- és körte-, valamint a birsfajták betakarítása. A héjas gyümölcsök között szintén októberre esik néhány mandula- (Szigetcsépi 55), gesztenye- (Nagymarosi 37 és 38, Kőszegszerdahelyi) és diófajta (Tizacsécsi 83, Pedro) szedési ideje is. Fontos, hogy az októberi érésű fajták szürete legkésőbb október közepéig befejeződjön, mert a később leszedett gyümölcsök eltarthatósága csökken, emellett lelassul különféle, a növények számára fontos tápanyag (pl. keményítő, cukrok) felhalmozódása a raktározó szövetekben. Ezek a tápanyagok tavasszal nélkülözhetetlenek minden a növények életfolyamatainak újraindításához.

1. táblázat: Az őszi lemosó permetezés hatásterülete a gyümölcsfák betegségei ellen

Betegség neve	Tápnövény (fogékony fajta)	Fertőzési források	
		lehullott levelek	egyéb
Az alma ventúriás varasodása	alma (<i>Jonagold, Mutsu, Gala, Golden Delicious, Gloster, McIntosh</i>)	+	
Az alma nektriás rákja	alma, ritkábban körte		az ágak rákos sebei
Az almatermésűek tűzelhalás betegsége	alma, körte (<i>Vilmos körte</i>), birs		virágok, vesszők
Az alma és a körte facidiellás rákja	alma, körte, birs, szilva		a fás részek rákos sebei
Az alma és a körte fomopszizos rákja	alma, körte		a fás részek rákos sebei
A körte ventúriás varasodása	körte (<i>Kálmán körte, Vilmos körte, Bosc kobak, Hardenpont téli vajkörte, Téli esperes</i>)	+	vesszők

1. táblázat: Az őszi lemosó permetezés hatásterülete a gyümölcsfák betegségei ellen

Betegség neve	Tápnövény (fogékony fajta)	Fertőzési források	
		lehullott levelek	egyéb
A körte mikoszfereállítás levélfoltossága	körte (<i>Diel vajkörte, Bosc kobak</i>)	+	
A birs diplokarponos betegsége	birs, körte	+	vesszők
A birs monília betegség	birs		gyümölcs-műmiák, beteg vesszővégek
A cseresznye és a meggy monília betegség	cseresznye (<i>Germersdorfi</i>), meggy (<i>Pándy</i> típusú fajták), kajszis		gyümölcs-műmiák, vesszők, rákos sebek
A cseresznye és a meggy blumeriállítás betegség	cseresznye, meggy, sajmeggy, kajszis, szilva, mandula	+	
A cseresznye és a meggy fómás betegség	cseresznye, meggy, kajszis, szilva, ritkán őszibarack, mandula	+	
Az őszibarack tafrinás betegség	őszibarack (<i>Marygold, Dixired, Redhaven, nektarinok</i>), mandula	+	vázágak, vesszők
Az őszibarack lisztharmata	őszibarack (<i>Champion, Ford, Mariska, Suncrest</i>), mandula	+	vesszők
Az őszibarack ventúriás varasodása	őszibarack, mandula		vesszők
A kajszis lisztharmata	kajszis, szilva	+	
A kajszis gnomónia levélfoltossága	kajszis, cseresznye	+	
A kajszis és mandula szígmínás betegség	kajszis, őszibarack, mandula, cseresznye, meggy, szilva	+	vesszők
A kajszis pszeudomónászos elhalása	kajszis, őszibarack, cseresznye, meggy		a beteg fák

1. táblázat: Az őszi lemosó permetezés hatásterülete a gyümölcsfák betegségei ellen

Betegség neve	Tápnövény (fogékony fajta)	Fertőzési források	
		lehullott levelek	egyéb
A szilva polisztigmás vörösfoltossága	szilva (<i>Debreceni muskotály, Korai besztercei, Cacanska najbolja</i>), ringló, mandula, kökény	+	
A szilva tafrinás gyümölcstorzulása	szilva, ringló		vesszők, gyümölcsök
Szilvarozsda	szilva, ringló, kajsi, őszibarack	+	
A dió xantomónászos betegsége	dió	+	gyümölcsök, fák ágrészei
A dió gnomóniás betegsége	dió	+	gyümölcsök (terméshéj)
A mandula ventúriás varasodása	mandula, csonthéjasok		vesszők
A mandula monilíniás betegsége	mandula		gyümölcsmúmiák, vesszők, rákos sebek
A gesztenye kéregelhalása	gesztenye		fás részek
A mogyoró lisztharmata	mogyoró	+	
A málna elzinoés*, didimellás és leptoszfériás betegségei (vesszőfoltosságok)	málna (<i>Nagymarosi, Malling Exploit</i>), szeder (<i>Tayberry</i>)	+*	vesszők
A málna, köszméte, ribiszke, mikoszfereállítás levélfoltossága	málna, köszméte, ribiszke	+	
Szederrozsda	szeder	+	
A köszméte és a ribiszke amerikai lisztharmata	köszméte (<i>Silvia, Ross, Gyöngyösi piros, Zöld óriás</i>), fekete (<i>Wellington XXX</i>) és piros ribiszke		vesszők, rügyek (ritkán)
A köszméte és a ribiszke drepanopezizás levélfoltossága	köszméte, ribiszke	+	

Hernyófogó övek haszna

A HÁZIKERTI GYÜMÖLCSÖSÖKBEN AZ ALMA- ÉS A SZILVAMOLY, VALAMINT A KIS- ÉS A NAGY TÉLIARASZOLÓ SZÁRNYATLAN, REPÜLNI NEM TUDÓ NŐSTÉNYEIK JÓL GYÉRÍTHETŐK MECHANIKAI MÓDSZEREKKEL IS: PL. A TÉLI FATISZTOGATÁSSAL, A FÁRA HELEZETT HERNYÓFOGÓ ÖVEKKEL.

DR. KOLEVA ROSZICA

A hullámpapír hernyófogó övek segítségével az alma- és a szilvamoly hernyóit gyűjtjük össze, amelyek az alma, körte, szilva

és dió „kukacosodását” okozzák (főképpen). A hernyófogó övek anyaga a hullámpapíron kívül lehet még zsákvászon, szalmakötél vagy egyéb hasonló típusú anyag.

Az almamoly (1. kép) esetében hullámpapír öveket június végétől helyezzük ki a fák törzsére, kb. 50-70 cm magasságban és spárgával vagy rafiával erősítsük fel. Ezeket a papírcsíkokat 1-2 hetente ellenőrizzük és az aljuk bűjt hernyókat, bábokat semmisítünk meg. Szeptember végétől a hernyófogó öveket eltávolíthatjuk a törzsről. Az összegöngyölt öveket leszedés után égessük el! Az almamoly az alma legveszélyesebb és a legnagyobb gazdasági jelentőségű kártevője. Az almán kívül a körtét, a diót és a szilvát is károsítja.

TIPPI

A nyár folyamán a fák többszöri meg-rázásával eltávolíthatjuk a fertőzött gyümölcsöket mielőtt a hernyók elhagynák azokat, ezáltal szintén jelentősen csökkenthetjük a következő nemzedék egyedeinek számát.

A lehullott, beteg gyümölcsök összeszedésével, megsemmisítésével szintén csökkenthető az almamolyhernyók egyedszáma, ezzel a kémiai védekezés hatékonysága is növelhető.

A szilvamoly elleni hatékony védekezés nagyon fontos, mivel a kártevő elszaporodása jövátéhetetlen kárt okozhat a szilvatermesztőknek (2. kép). Ha a fák törzsére augusztus végén kb. 10 cm széles hernyófogó öveket rögzítünk, akkor a telelni és bábozódni készülő hernyók ezek alá bújnak be. Ha az öveket a hernyókkal együtt szeptember végén eltávolítjuk, nagymértékben csökkenthetjük a következő évi kártétel mértékét.

Gyümölcsöseinkben számos araszolólepke-faj károsít. Közülük legjelentősebb a kis téliaraszoló és a nagy téliaraszoló. Mindkét faj polifág, szinte mindenevő, az őszibarack kivételével valamennyi gyümölcsfán, sok er-

dei lomblevelű fán és cserjén is megél. A kis és a nagy téliaraszoló hernyói tavaszi kártételükkel (rügyek kirágása, fakadó hajtások összeszövése, levelek karéjozása, tarrágása, gyümölcsök odvasítása) rendszeresen veszélyeztetik gyümölcsfainkat. Egynemzedékű fajok. A szárnyatlan, 8-12 mm hosszú, repülni nem tudó nőtények október elejétől december végéig rajzanak, illetve párosodnak. Az ágakra, a rügyek tövében lerakott tojásokból kikelő első hernyók már kora tavasszal megfigyelhetők a fákon.

Ha a kertünkben tavasszal az araszolóhernyók kártételét tapasztaltuk, a kártevők szárnyatlan nőtényeinek (3. kép) összefogására a gyümölcsfák törzsére (20-100 cm-es magasságban) október közepétől erősítsük fel a ragasztóanyaggal bekent, 15-20 cm széles papíróveket. Szorosan tekerjük a szalagot a fa törzsére, hogy alatta ne férjen át az araszoló. Az enyvréteget szükség szerint időnként újítsuk fel. A hernyóenyves öveket csak a nőténylepkék rajzásának befejezéséig, december végéig hagyjuk a fákon, ezt követően égessük el.

Ellenálló fajták Budapestről

A MAGYAR NEMESÍTÉSŰ ELLENÁLLÓ SZŐLŐFAJTÁKAT BEMUTATÓ SOROZATUNKBAN EZÜTTAL A BUDAPESTI VOLT KERTÉSZETI EGYETEM (MA SZENT ISTVÁN EGYETEM KERTÉSZETTUDOMÁNYI KAR) KÉT TANSZÉKÉN LÉTREHOZOTT BORSZŐLŐKET MUTATJUK BE.

DR. HAJDU EDIT

CSILLÁM

Budapesten, a Kertészeti Egyetem Szőlészeti Tanszékén, 1966-ban a *Seyve Villard* 12.375 és a *Csaba gyöngye* keresztezésével előállított fajhibrid. Államilag minősített, rezisztens, fehérbort adó, üzemi és környezetkímélő termesztésre ajánlott szőlőfajta.

Termése szeptember 20-30. között érik. Fürtjei középnagyok, vállasak, kedvezően tömöttek. Kis bogyói gömbölyűek, héjuk sárgászöld, napos oldalukon túlérve halványbarna, hamvas, vékony és rágós. Húsa lédús és semleges ízű. Bőtermő (8-27 t/ha). Nagy termésbiztonsága miatt főként az al-

földi borvidékeken érdemes termesztani.

Tőkéje középérésű növekedésű, dús lombú. Magas művelésre alkalmas és szálvesszős metszéssel lehet terhelni. Hónaljajtásain is sok másodfürtöt hoz. Zöldmunka-igényes, de azokat nem szabad túl korán végezni, főként a csonkázást nem, mert akkor sok hónaljajtást és sok másodfürtöt nevel.

Rügyei termékenyek és mínusz 21 °C-ig kiválóan tűrik a téli fagyokat. Bogyói kevésbé rothadnak. A szőlőperonoszpórával szemben kiválóan, a szőlőlisztharmattal szemben közepesen ellenálló, orbáncra viszont érzékeny. Fürtjeit könnyű szüretelni.

Bora sárgászöld, kellemes illatú, finom savú, harmonikus fehérbor.

VIKTÓRIA GYÖNGYE

Budapesten, a Kertészeti Egyetem Szőlészeti Tanszékén, 1966-ban a *Seyve Villard* 12.375 és a *Csaba gyöngye* keresztezéséből származik. Államilag minősített, rezisztens, fehérbort adó, üzemi és környezetkímélő termesztésre ajánlott szőlőfajta.

Termése szeptember 20-30. között érik. Bőtermő (9-27 t/ha). Nagy a termésbiztonsága. Laza fürtjei nagyok, vállasak vagy ágasak. Bogyói középnagyok, gömbölyűek, héjuk sárgászöld, a napos oldalon pirkadt, szerkezete vékony és tartós. Húsa lédús és semleges ízű. A bogyóecset rövid, ezért pereg aszályos időszakban, illetve túlérésben. Bogyói nem rothadnak. Virágai jól termékenyülnek.

Tökéje erőteljesen nő, elterülő hajtásokkal. Lombsátra szellős és hónaljajtásain másodfürtöt hoz, magas művelésre alkalmas. Rügyei termékenyek és téltűrők. Szálvesszős metszéssel sokat terem. A szőlőperonoszpórával szemben ellenálló, a szőlőlisztharmatra közepesen fogékony. Szürete könnyű akár kézzel, akár géppel.

Reduktív technológiával készített bora zöldessárga, fajtajelleges, testes, alkoholban gazdag, kissé lágy, kellemes fogyasztású fehérbor. A túlérett termésből készített borban aromaanyagai túl intenzíven jelennek meg, amit a magyar fogyasztók nem kedvelnek.

KORAI BÍBOR

Budapesten, a Kertészeti Egyetem Genetikai és Növénynevelési Tanszékén 1965-ben állították elő a (*Vitis amurensis* x *Vitis vinifera*) F₂ és az Irsai Olivér fajták keresztezé-

sével. Államilag minősített, rezisztens vörösbort adó fajta.

Termése korán, szeptember 10-20. között érik 20-23 magyar mustfokkal és 6-10 g/l titrálható savtartalommal. Fürtjei középnyagok, vállasak, kedvezően tömöttek. Bogyói kicsik, gömbölyűek, héjuk sötétkék, feltűnően hamos, húsa lédús, semleges ízű és színanyagban gazdag. Aszúsodásra hajlamos.

Tökéje igen vitális, erősen növekedő hajtásokkal és nagy lombsáttal, feltűnően nagy levelekkel. Hónaljajtásain másodfürtöket is nevel. Rügyei mínusz 23 °C-ig kiváló téltűrők. Szőlőperonoszpórával és a bogyróthadással szemben ellenálló, de a szőlőlisztharmatra fogékony. Nagy tenyésztőterületre javasolt telepíteni. Ideális művelésmódja a magas művelés (egyes függöny, ernyő, lugas). Szálvesszős metszéssel jól terem.

Bora színanyagban rendkívül gazdag, mélyvörös, testes, cersavos, bársonyos, kissé lágy, neutrális vörösbort.

A szőlő fás részeinek betegségei

A SZŐLŐT MEGTÁMADÓ HÁROM LEGFONTOSABB GOMBABETEGSÉG MELLETT RENDKÍVÜL VESZÉLYESEK A SZŐLŐ FÁS RÉSZEIT KÁROSÍTÓ GOMBÁK IS. A TÓKÉK ÖREGEDÉSÉVEL AZ ÜLTETVÉNYEKBE NŐ AZ ELHALÁST OKOZÓ KÓROKÓZÓK JELENTŐSÉGE, ILLETVE AZ ELLENÜK VALÓ VÉDEKEZÉS SZÜKSÉGESSÉGE.

DR. KOLEVA ROSZICA

Több kórokozó ismeretes, amelyek a szőlő föld feletti fás részeit támadják meg és kordonkarehalást okoznak. Mind-egyikre jellemző, hogy sebeket keresztül fertőzik meg a szőlőt és főleg az idős fás részeket támadják meg. A tápanyagszállítás akadozása miatt a megtámadott fás részek elhalnak, akár az egész törke is kipusztulhat. A fás részeket károsító gombák közül az ESCA-nak és az *Eutypa lata*-nak van a legnagyobb jelentősége.

ESCA - tőkepusztulás, gutaütés

A betegség tünetei főleg a nyár közepén mutatkoznak az idősebb szőlőtőkéken, a fiatal növényekre nem jellemző ez a beteg-

ség. Akut megjelenési formája a levelek és a bogyók hirtelen pusztulása és elszáradása („gutaütéses tünet”). Krónikus formája tipikusan a levél elszíneződéseként jelenik meg, nyár folyamán és kora ősszel ismerhető fel. A fertőzés következtében a levelek között klorotikus foltok jelennek meg, melyek később a fehér szőlőfajtáknál sárga (főképpen), a kék fajtáknál vörösesbarna sávokká (1. kép) növekednek. A beteg levelek elszáradnak és idő előtt lehullanak. Az idősebb bogyók fölrepednek, majd később a fürtök elszáradnak. Ez a tünet a lisztharmatos „sérves” bogyóra emlékeztet.

A szőlőtőkék elsősorban a metszés okozta sebekben, a bélszöveten át fertőződnek. A gombák a megtelepedés után

a szőlő fás részeinek (karok, törzs) korhadását okozzák. A fertőzött tőkék néhány éven belül elpusztulhatnak, ha időben nem ifjítjuk meg azokat.

Eutypa lata - eutipás ágrákosodás

A betegség kezdeti állapotára jellemző, hogy a beteg tőkék vagy tőkerészek később hajtanak ki, erősebb fertőzés esetén rüggypusztulás figyelhető meg. Gyenge, torzult, rövid ízközű hajtások fejlődnek. A levelek kicsik maradnak, klorotikusak, néha hullámosodnak, torzulnak. A vontatott virágzás miatt csak kis bogyójú fürtök alakulnak ki. A szállítószövetek növekvő károsodása miatt a hajtásnövekedés évről évre gyengébb lesz, végül a tőke részben vagy teljesen elpusztul (2. kép). A farontó gombák leggyakrabban a fejmű-

velésű tőkét károsítják.

A behatolt gombák ellen közvetlen kémiai védekezés nem lehetséges. Csökkenti a fertőzés lehetőségét, ha szüret után és tavasszal a metszés után réztartalmú készítményt (pl. bordói levet) használunk lemosásszerűen, valamint ha a nagyobb sebfelületeket azonnal sebkezelő anyaggal kenjük be. A beteg, többéves tőkerészeket a szőlőskertből el kell távolítani és égetéssel megsemmisíteni. Tüzelésre fel lehet használni, de addig feltétlenül tető alatt kell tárolni.

Vashiány

A szőlőnövényeken élettani (pl. hiány-) betegségek is kialakulhatnak. Leggyakrabban a sárgulás (mészklorózis, vashiány), amely a klorofillképződéshez elengedhetetlen, vízben oldható vas hiányát jelzi. A hiánytünetek a rossz oltásforradás, a talaj magas mésztartalma vagy az alany gyenge mésztűrő képessége miatt jelenhetnek meg. Ez a hiánybetegség nehezen orvosolható, meszes talajokon a leggyakoribb és a vasanyagcsere zavarait jelzi. Az ilyen talajokon a méz gátolja a talajban kötött vas felszabadulását.

Fontos!

Ha csak a törzs felső része fertőződött, visszavágással és a hiányzó részek újranivelésével a tőkét megmenthetjük. Kordonkarehalás betegség fellépésének gyanúja esetén feltétlenül javasolt a szakember véleményének kikérése!

A vashiány legjellemzőbb tünete, hogy május végétől egy-egy hajtás levelei a hajtásúcstól kezdődően elsárgulnak, kifehérednek, miközben az erezet zöld marad (3. kép). Erős klorózis esetén azonban a levelek teljesen elsárgulnak, és a hónaljhajítások levelei is kifehérednek. A vashiányos levelek a levélperemtől kezdve halnak el. Bogyóelrűgás, csökkent vesszőnövekedés is előfordulhat. A meszes foltokban a tőkék legyengülnek és elpusztulhatnak.

Ha az előző évben a szőlőleveleken a mézsklorózis tüneteit észleltük, érdemes a tőkét minél előbb meggyógyítani. A vashiány ellen a legeredményesebb védekezés a kiváltó okok megszüntetése, például mésztűrő alanyok használata, a talajtömörödés megszüntetése, harmonikus foszfor- és káliumellátás a talaj mésztartalmának figyelembevételével, kiegészítve vaskelát-adagolással talaj-, illetve

lombtrágya formájában. Javasolt vaspótló lombtrágya-készítmények pl. a *Fitoferr T-3* vaskelát, a *Mikromix-A-Vas-Magnézium* lombtrágya, a *Voligop Vas*, valamint a *Fitohorm 55 Fe* vasoldat, és a *Damisol Vas* oldatműtrágya.

Fizessen elő most!

Magyar Mezőgazdaság - Piacvezető agrárgazdasági hetilap!

Kiadó: Magyar Mezőgazdaság Kft., 1141 Budapest, Mirtusz u. 2.
Tel.: 06-1-470-0411, fax: 06-1-470-0410
E-mail: info@magyarmezogazdasag.hu, web: www.magyarmezogazdasag.hu

Megrendelőlap

Megrendelem a **Magyar Mezőgazdaság** című lapot példányban az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Megrendelő címe:

Számlázási név:

Számlázási cím:

Iđótartam: 1 évre 24 720 Ft
 1/2 évre 12 360 Ft

Fizetés módja: csekk
 átutalás

.....
alíírás

A lap megrendelhető a megrendelőlap visszaküldésével a Magyar Mezőgazdaság Kft., 1141 Budapest, Mirtusz u. 2. címre, vagy előfizethető az ország bármely postáján, és a hírlapkiadásitöknél, valamint e-mailen a hirlapelfozetes@posta.hu címen, és a +36-1-767-8262-es telefonszámon. A Magyar Mezőgazdaság Kft. az adatok gyűjtésekor, feldolgozásaikor a 2011. évi CXII. törvény alapján jár el.

Zárókezelések

OKTÓBER A SZŐLŐ SZÜRETÉNEK FŐ IDŐSZAKA. AZ IDŐJÁRÁS ALAKULÁSA DÖNTŐEN BEFOLYÁSOLJA A SZŐLŐFAJTÁK SZEDÉSI IDEJÉT ÉS A NÖVÉNYVÉDELMI MUNKÁK SZÜKSÉGESSÉGÉT. A PERONOSZPÓRA ÉS A LISZTHARMAT ELLEN EBBEN AZ IDŐSZAKBAN MÁR NEM SZÜKSÉGES VÉDEKEZNI, CSAPADÉKOS IDŐJÁRÁS ESETÉN AZONBAN, A SZÜRETI IDŐ ELTOLÓDÁSA MIATT, FOKOZOTTAN SZÁMOLNI KELL A SZÜRKEROTHADÁS KÉSŐI FERTŐZÉSÉVEL.

DR. KOLEVA ROSZICA

Az elmúlt nyár meleg, száraz időjárása miatt országosan fertőzött a lisztharmat és a betegségtől fölrepedt bogyóhéj még inkább fokozza a szürkerothadás (botrítisz) veszélyét a szüret időszakában. Emiatt a szőlősgazdák még nagyobb figyelmét igényli.

Október második felében a *Furmint*, a *Juhfark*, az *Izsáki* és a *Kövidinka* leszedésével a legkésőbbi érésű fajták szürete is befejeződik. Csapadékos vagy változékony őszi időjárás esetén ezeknél feltétlenül tervezünk még egy utolsó, ún. zárópermetezést a szürkerothadás ellen, az előre nem látható termésveszteség megelőzésére. Az ilyenkor használható készítmények közül a *Teldor 500 SC* várakozási ideje csemege-szőlőben 7 nap, borszőlőben 14 nap, míg a *Botector* biológiai készítményé 0 nap. A zárókezelés célja a lisztharmatfertőzések nyomán felrepedő bogyókból induló, vagy az ép bórszövetén, gázcsere-nyílásokon át történő fertőzések megakadályozása a szüret befejezéséig. Ha növényvédő szerekkel a várakozási idők miatt már nem tudunk védekezni, a kártétel csak kényszerszűréssel csökkenthető.

A szüret időszakában mechanikai eljárásokkal is védhetjük a szüretre váró termést. Ha van rá időnk, szedjük össze és égessük el a már lehullott beteg leveleket, mert ezzel a kórokozók áttelelési lehetőségeit csök-

kenthetjük. Legalább az értékesebb csemege-szőlő-fajtáknál vágjuk ki a fűtőkből a kórokozókkal (szürke- és fakórothadás) fertőzött részeket. Főlegesen ne szennyezzük a környezetünket: ne csak kémiai készítményekkel védekezzünk.

Fürtkocsánybénulás

A szőlőfajták egy részénél (*Kékfrankos*, *Pinot noir*, *Olasz rizling*, *Rizlingszilváni*, *Tramini*, *Chasselas*, *Irsai Olivér*, *Hárslevelű*) gyakori jelenség az ún. fürtkocsánybénulás a zsendülés-érés időszakában. Ez a fürtkocsány betegsége.

A fürtkocsánybénulás következménye a fűtrészek vagy a teljes fűtők hervadása, barnulása, aminek akár tetemes termésveszteség is lehet a következménye. A kocsánybénulás mértéke évenként, termőhely és a fajta szerint nagyon különböző. Ha a szürkerothadás miatt másodlagos gombás fertőzés lép fel, a fűtők a földre hullanak.

A kocsánybénulást három tápelem, a kálium, a kalcium és a magnézium aránytalansága okozza. A tápanyag-utánpótlással foglalkozó szakemberek véleménye szerint a szőlőtőke magnéziumhiánya okozza a fonnyadásos tüneteket, ami csak többszöri magnézium-szulfátos kezeléssel orvosolható. Levélen keresztül keserűsóval (EPSO Top®-pal) eredményesen végezhetjük el a magnéziumpótlást.

Figyelem! Mustgázveszély!

JAVÁBAN TART A SZÜRETI IDŐSZAK, AMI AZ IDÉN A SZOKÁSOSNÁL KÉT HÉTTTEL KORÁBBAN KEZDŐDÖTT. A BOROK MÁR JAVÁBAN ERJEDEK A HORDÓKBAN. ILYENKOR JELLEMZŐ VESZÉLYFORRÁS A SZELLŐZÉS NÉLKÜLI PINCÉKBEN KELETKEZŐ MUSTGÁZ. A KATASZTRÓFAVÉDELEM ÓVATOSSÁGRA INT.

A mustgáz a must erjedése során felszabaduló szén-dioxid. Ez a gáz szintelen, szagtalan, a levegőnél körülbelül másfélszer nehezebb, zárt helyiségekben a levegőt kiszorítva, a föld közelében terül el. Nagyobb koncentráció belégzése oxigénhiányos állapotot okozhat, ami kihat a központi idegrendszer működésére. Ennek jelei szédülés, hányinger, álmoság, zavarodottság és eszméletvesztés. Nagyon fontos ilyenkor a borosgazdák odafigyelése, mivel a szén-dioxid az erjedés során igen nagy mennyiségben képes fölszabadulni, és az eszméletvesztés nagyon gyorsan bekövetkezik. Ha nem találják meg az ájult személyt, akkor akár meg is halhat.

A balesetek megfelelő körültekintéssel és elővigyázatossággal megelőzhetők. Fontos a pincék megfelelő szellőztetéséről gondoskodni, a hordókat lehetőség szerint nagy térben kell elhelyezni, és nagyban növeli a biztonságot a szén-dioxid-érzékelő használata. A szén-monoxid-érzékelő nem alkalmas erre

a célra! A pincébe derékmagasságban magunk előtt tartott égő gyertyával menjük csak le. Ha a gyertya lángja kialszik, akkor tudjuk, hogy nincs elegendő oxigén a helyiségben, azonnal hagyjuk el a pincét!

Mindenek előtt fontos az is, hogy családtagjaink tudjanak róla, hogy a pincébe mentünk dolgozni, és körülbelül mennyi időt szándékozunk ott tölteni. Ha nem érünk haza időben, a keresésünkre tudnak indulni. A mélyebb pincében a mobiltelefonnal nem sokra megyünk, de azért vigyük magunkkal.

Veszély esetén hívja a katasztrófavédelmet a 105-ös vagy a 112-es segélyhívó számon és a mentőket a 104-es számon!

Mustgáz miatt bekövetkezett balesetnél kizárólag légzőkészüléket viselő ember segítsen, e nélkül a segítő is könnyen áldozattá válhat!

Forrás: katasztrófavedelem.hu

Barokk kert a barokk téren – terményáldás Győrben

ÉVTIZEDEK ÓTA ELMARADHATATLAN PROGRAMJA A SZEPTEMBERNEK A GYŐRI TERMÉNYÁLDÁS, AMIT A GYŐRI MŰVÉSZETI ÉS FESZTIVÁLKÖZPONT RENDEZ, IMPOZÁNS BAROKK KÖRNYEZETBEN, A SZÉCHENYI TÉREN.

PAP EDINA

A kétnapos rendezvény megnyitóján ökumenikus szertartás keretében áldották meg a terményeket Győr evangélikus, római katolikus és református előljárói. Bemutatták éves munkájuk gyümölcsét a győri és kapuvári kertbarát körök tagjai, akikől természetesi tanácsokat is kaphattak az érdeklődők. Közel húsz pavilonban mutatták be és kóstoltatták termékeiket a térség kézműves élelmiszer-termelői, dísznövény- és gyümölcskertészei.

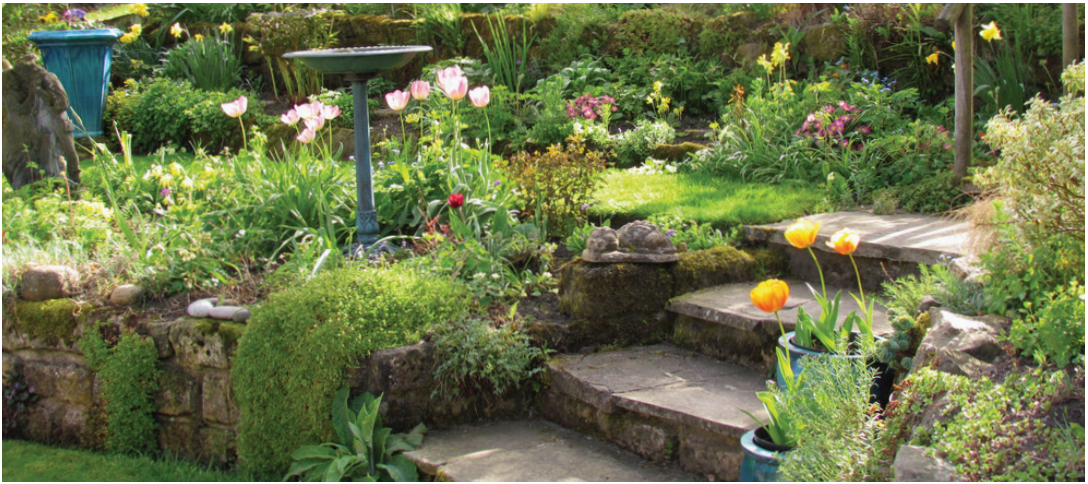
Az eseményen az idén is a környezetudatos életmódot népszerűsítették a szervezők. Az árusító pavilonokon zöldtetőket alakítottak ki, a pihenőpadok, asztalok pedig újrahasznosított raklapból készültek. A gyermekeket újrahasznosított anyagokból készült öko-játszótér várta.

A programot a szórakoztató műsorok mellett kézműves foglalkozások, virágkötészeti bemutató színesítette. A zöldségszobrászat rejtelmeibe vezette be az érdeklődőket *Tanács Attila* mesterszakács, Európa-, világ-, és olimpiai bajnok ételszobrász. Vasárnap gyógynövénytúrára indulhattak a vállalkozó szelleműek Győrújbarátra. *Takács Ferenc* gyógynövényszakértő vezetésével a hagyományos gyógyításhoz használható növényekkel, azok termőhelyeivel és kíméletes gyűjtésével ismerkedhettek meg az érdeklődők.

A Széchenyi tér fő látványossága az idén egy barokk kert volt, amit *Erdei Gábor* mester-virágkötő irányításával a CenterVirág készített. (hátsó borítókon)

Rézsűk növényei

A RÉZSŰK, DOMBOLDALAK ÚJ LEHETŐSÉGEKET NYÚJTANAK, ÉRDEKES TÁVLATOKAT NYITNAK A KERT ALAKÍTÁSÁBAN VAGY ÁTALAKÍTÁSÁBAN. A SZINTKÜLÖNBBSÉGEKET KIVÁLÓAN KI LEHET HASZNÁLNI LÉPCSŐKKEL, KIS VÍZESÉSEK, TERASZOK, SZIKLAKERTEK KIALAKÍTÁSÁVAL.

PAP EDINA

Lejtős területen a legfontosabb teendő a talaj megkötése. A rézsű hajlásszögét a magasság és a hosszúság aránya mutatja: ha egyméterenként egy métert lejt a rézsű, tehát az arány 1:1, akkor egylábasnak, ha egyméterenként 2 métert lejt (1:2), akkor kétlábasnak nevezzük. Az egylábás rézsűt füvesíthetjük is, a meredekebbet már célszerű inkább fákkal, cserjékkel, évelőkkel beültetni. Kétlábasnál meredekebb rézsűnél teraszokat alakítsunk ki, amiket támfalal támasszunk meg (1. kép).

A rézsűkertekbe olyan fákat, cserjéket és évelőket válasszunk, amelyeknek a gyökérzete sűrű, tarackol vagy gyökérsarjakat hoz, illetve hajtásaik legyökeresednek. Mivel a legtöbb magyarországi kert apró, néhány kisebb területű, napos fekvésbe, száraz talajra való növényt ajánlunk erre a célra.

Terülők

Rézsűk gyors befuttatására, télen is kiváló fedésére a területet örökzöld cserjék alkalmassák. A legnépszerűbb és a legszíngazdagabb területű alkatú túlevelű örökzöld a henye boróka

(*Juniperus horizontalis*). De Hajtásai a talajon kúsznak, gyakran legyökeresednek. Csak fajtáit termesztik. A *Blue Chip* lombja ezüstös kék. Talajban nem válogat, napos helyre ültessük. Mindössze 30 cm magas. A *Wiltoni* lombja szürkészöld, napra, félárnyékba való, 20-40 cm magasra nő. Gyors növekedésű a *Jade River*, lombjában a pikkely- és a tűlevelek is megtalálhatók. Ezüstszürke lombja télen lilásra színeződik. Szép sárga lombú fajtái vannak a *Juniperus media* fajnak. Rézsűk megkötésére kiválóan alkalmas a *Pfitzeriana* és annak sárga változata, a *Pfitzeriana Aurea*. Az előbbi igen nagyra nő, idősebb korban a 3-4 méter is elérheti, ezért inkább nagy terekre való, a sárga változat növekedése gyengébb. Alacso-

nyabb terülő bokrot nevel a szintén sárga lombú *Gold Coast*. Kékeszöld lombú, alacsony termetű a *Berry Hill*. A *Juniperus procumbens Nana* kisebb rézsűkre, sziklakertekbe, kőfalakra ültethető, sűrű, tömött párnát alkotó, szürkészöld lombú változat. Jó szárazságtűrő, így öntözellen viszonyok között is mutatós a *Juniperus sabina Tiszakürt*. 80-100 centi magasra nő, pikkelylevelei szürkészöldek. Nagyobb rézsűk fedésére választhatjuk a tiszafa levelű borókát (*Juniperus taxifolia*) is (2. kép). A nemes jegenyefenyő (*Abies procera*) *Prostrata* fajtája igazi különlegesség a rézsűn, sziklakert-

ben. Ezüstszürke ágai a földön hevernek, egymásra hajlanak. Napos fekvésbe, jó minőségű talajba ültessük.

Ha valaki nem rajong a fenyőfélékért, választhat a lomblevelű örökzöldek közül is. A legnépszerűbb terülő alkatú lombos örökzöld a szőnyegmadárbirs (*Cotoneaster dammeri*). Szára a talajfelszínen heverő, legyökeresedő. Nemcsak sötétzöld leveleivel díszít, hanem május-júniusban nyíló, apró fehér virágaival, ősszel pedig borsónyi, fénylő, piros bogvötermésével. Félárnyékos helyre, nem túl száraz talajba ültessük. Ajánlott változatai a *Cotoneaster dammeri var. radicans* és a *Skogholm*. A mirtuszlonc (*Lonicera nitida*) *Maigrün* fajtája mindössze 80 centi magasra nő, élénkzöld színét télen is megtartja. Jól nyírható. Az örökzöld lonc (*Lonicera pileata*) 40 centi magas, szélesen elterülő hajtású talajtakaró cserje. Virágai sárgák, májusban nyílnak, bogyói lilák.

Árnyékba

Árnyékos rézsűk, támfalak befuttatására alkalmasak a borostyánok (*Hedera*). Számítalan levélszínű, mintázató fajtája ismert. Talajtakarásra alkalmas a közönséges borostyán (*Hedera helix*), valamint *Ördögárok* és *Perint* fajtája, a

kaukázusi borostyán (*Hedera colchica*) Sulp-hur Heart fajtája, illetve az ír borostyán (*Hedera hibernica*). Ha borostyánt ültetünk, vegyük figyelembe, hogy könnyen elburjánzik, fölfut a fákra és megfojtja azokat. Éppen ezért rendszeresen metsszük (3. kép).

Fák, cserjék

A lombhullató cserjék közül a fanyarka, a törpe-mandula, a cserszömörce, a kúszómahónia, a gyepűrózsa, a hóbogó, a borbolya, az orbáncfű, a gyöngyessző, az északi gyöngyessző, a jeneszter, a zanót, a boroszlán alkalmas. Az évelők közül az erikafélék (savanyú talajt kedvelnek!), levendula, rozmaring, zsálya (színes levelű fajták), indás ínfű (bordó levelű fajtája), harangvirág, bőrlével, ikravirág, szellőrózsa, ligetszépe, Waldstein-pimpó, gyíkfü, kankalin, tavaszi hérics, kúszó lángvirág (4. kép) ajánlható.

Lomblevelű fák közül rézsűbe ültetésre alkalmas az ecefa és a csepleszmedgy. Mindkettő erősen sarjadzik, így a kezdeti időszakban, amíg a terület cserjék, évelők nem borították be egészen a talajt, a sarjak eltávolítása rendszeres feladat. Az örökzöldek közül ültethetünk egy-egy oszlopos termetű tiszafát (*Taxus baccata Fastigiata*), borókát (*Juniperus Scopulorum Blue Arrow*), örökzöld ciprust (*Cupressus sempervirens*).

A rézsű növényeit úgy válogassuk össze, hogy minden évszakban legyen szín (lomb vagy virág) a társításban. Ültetést követően, addig, amíg a növények be nem töltik a nekik szánt teret, a gyomosodás és a víz-, talajmegtartás érdekében fedjük talajtakaró faapríték-mulccsal a területet. Mivel a rézsű nem intenzíven fenntartott terület, egynyári virágot ne ültessünk. A rézsűben évről évre a túl-nőtt növények visszavágása, az elpusztult növények pótlása és a gyomlálás a feladatunk.

Rézsűs sziklakert

A rézsű alkalmas sziklakert kialakítására is. A sziklakertbe való növények száma végtelen, elsősorban alacsony, párnás növekedésű mészkő-sziklagyepi évelők, törpe örökzöldek valók ide. Ősszel ültethetünk apró hagymás virágokat is (krókusz, szellőrózsa, kis méretű nárciszok és tulipánok), hogy már kora tavasszal virítsanak. A legnépszerűbb sziklakerti évelők a kötőrőfű (*Saxifraga*), a daravirág (*Draba*), a varjúháj-fajok (*Sedum*), a pázsitszegfű (*Armeria*), a kövirózsa (*Sempervivum*), a kakukkfű (*Thymus*), a csarab (*Calluna*). Ezek közül egyet-egyét a nagyobb sziklák földdel feltöltött mélyedéseibe is ültethetünk. Alacsonyabb fűfélék közül is bátran válasszunk: pl. medveszőr-csenkesz (*Festuca gautieri*), deres csenkesz (*Festuca pallens*), alangfű (*Imperata cylindrica 'Red Baron'*).

Ha kis patakot is tervezünk a rézsűbe, akkor néhány vízparti növényt, sásféléket, sárganószirmot, gólyahírt, boglárkát, tradesz-kanciát is ültethetünk.

A SIKERES ÜZLETÉRT

KEZDJE A NAPOT A MEGÚJULT

MAGYARMEZOGAZDASAG.HU

AGRÁRHÍRPORTÁLLAL!

- Megújult külső és tartalom
- Havonta több mint 500 hazai és nemzetközi agrárhír, videóriport
- Több 10 000 cikket tartalmazó agrárhír-archívum

magyarmezogazdasag.hu - az Agrárhírportál

A krizantém betegségei

A KRIZANTÉM (CHRYSANTHEMUM INDICUM) ŐSHAZÁJÁNAK SOKAN JAPÁNT TEKINTIK, UGYANIS A JAPÁNOK OLYANNYIRA SZERETIK ÉS TISZTELIK, HOGY MINDEN ŐSZEL - A TAVASZI CSERESZNYEVIRÁGZÁS ÜNNEPÉHEZ HASONLÓAN - KRIZANTÉMÜNNEPET IS TARTANAK.

DR. ÖRDÖGH GIZELLA

A valóságban azonban Dél-Kínából és Indiából indult hódító útjára a krizantém. Európába az 1700-as évek végén jutott el. Régen csak halottak napi virágnak tekintették. Ma már azonban, a nemesítők munkájának köszönhetően, különböző fajtái és hibridjei változatos színükkel és virágméretükkel bármely alkalomra elegáns ajándéknak számítanak. Vágott virágként szinte egész évben kapható, de legnagyobb mennyiségben most is halottak napjára virágoztatják.

A krizantém termesztését több kórokozó és kártevő nehezíti. Ebben a hónapban a kórokozókat vesszük sorra.

Vírusos betegségek

A krizantémot több vírusfaj is megtámadhatja, így a tünetek is változatosak: mozaikos, gyűrűs, klorotikus foltok, törpenövés stb. Általánosan előforduló és feltűnő betegség a virágtorzulás (főképpen). A fertőzött növények virága fakó, gyakran zöldes árnyalatú. A szíromlevelek deformáltak, a virágok „kócosak”. A levelek vagy tünetmentesek, vagy gyűrűs foltok láthatók rajtuk. Fertőzési forrás a beteg gazdanövény (a krizantémon kívül nagyon sok ismert), amelyről a levéltetvek, tripszek terjesztik a vírust, de növénynedvvel is átvihető. A beteg egyedeket virágzaskor távolítsuk el és semmisítsük meg. A vágóesz-

közöket minden vágás után fertőtlenítsük (pl. hipós vagy nátrium-hidroxidos oldatban). Az ápolási munkák során gyakran mossunk kezét. Általában ezt nem szokták betartani és így fertőzik végig az egész állományt. A vírusok egy részét levéltetvek terjesztik, ezért már kis egyedszámnál védekezzünk ellenük.

Gombás betegségek

A gombás betegségek közül a *krizantém fehérrozsda* okozza a legnagyobb kiesést. A kórokozót Japánból hurcolták Európába. Hazánkban 1989-ben észlelték először, azóta az egész országban elterjedt. A fajták fogékonysága eltérő. Nagyvirágú fajtáink nagyon, a cserepes kisvirágúak alig fogékonyak. A beteg növények levelének színén apró, sárga, majd kerekded, besüppedő középső foltok láthatók. Ezek később megbarnulnak, és a levélszövet elhal. A fonákon kiemelkedő, bőrszövettel borított spóratelepek (teleutotelepek) fejlődnek, amelyek fehér színűek, innen ered a betegség elnevezése (1. kép). Az első teleutotelepet körkörösén újabbak veszik körül. A foltok gyakran összefolynak és a levéllemezek jelentős részére kiterjednek. A telepek előregedve megbarnulnak. A levelek hullámosodnak, a

fonák felé kanalasodnak, majd lekonyulnak és elszáradva a száron maradnak. A hajtás és a virág gyengén fejlődik, díszítőértéke csökken. A tünetek a hajtáson is megfigyelhetők. Fertőzési forrás az élő, beteg növény.

A kórokozó az eddigi ismereteink szerint csak növényházban telet át. Az állományban a légmozgással széthulló spórák (bazidiospórák) terjesztik. Nagyobb távolságokra dugványokkal hurcolható szét. Mivel a gomba elsősorban az anyanövényekben telet, azokat folyamatos kémiai védelemben kell részesíteni. Dugványokat csak egészséges anyatövekről szedjük. A levéltetet tartjuk szárazon, csökkentjük a páratartalmat, gyakran szellőztessünk. A növényeket rendszeresen ellenőrizzük és a betegeket távolítsuk el, semmisítsük meg. Kerüljük a talaj nitrogénbőségét. A fogékony fajtákat kontakt gombaölő szerrel megelőzőként 10-14 naponként, gyógyításként 7-10 naponként permetezzük. Szisztémikus (felszívódó) szerrel 12-15 naponta elegendő a kezelés. A permetléhez adjunk nedvesítő szert is.

Fontos!

A krizantém növényvédelmi kezelése előtt végezzünk próbapermetezést, mert az egyes fajták növényvédőszer-tűrése eltérő, sőt az egyes fejlődési szakaszoké is. A növények legérzékenyebbek a bimbóképződés és a virágzás idején.

A *didimellás betegség* növényházban fordul elő. A levélen enyhén vizenyős foltokat okoz, amelyek kiterjedhetnek az egész levélfelületre. A levél végül elhal. A száron 5-10 cm hosszú, sötét- vagy lilásbarna foltok keletkeznek (2. kép). Ha a szárat körülölelik, a felettük lévő szárrész, levél és virág elszárad.

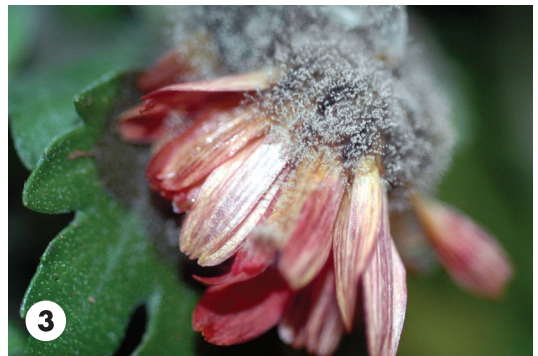

A virágok közepéből barna rothadás indul ki, végül az egész virág elrothad. A kórokozó a növénymaradványokban telel, széthurcolása dugványokkal történik. Kedvező számára a levegő magas páratartalma. A védekezésben jelentős szerep jut az agrotechnikai eljárásoknak. Dugványt csak egészséges anyanövényről szedjük. A növényeket gőzzel fertőtlenített talajban hajtassuk. Rendszeres szellőztetéssel tartjuk alacsonyan a páratartalmat. A tünetek észlelésekor azonnal kezdjük meg a kémiai védelmet.

A *botritiszes betegség* fólia alatt és üveg-házakban okoz jelentős kárt. Az elnyílt szíromlevelek csúcsa barnulni kezd, majd a barnulás az egész virágra kiterjed. A virágon szürkésfehér bevonat (micéliumszövedék), később egérszürke szaporítóképletartó (konídiumtartó) gyp jelenik meg (3. kép). Az anyanövény hajtásain és levelein barna elhalások keletkeznek, a hajtások és a levelek megbarnulva elszáradnak. Felületükön szürke bevonat képződik. A dugványokon a gyökereztetés idején a szövetek megpuhulnak, nyálkásan elhalnak. A kórokozó a növénymaradványokban, a talajon telel kitarító képleteivel (szkleróciumokkal). A párás, me-

leg, szellőzetlen körülmények kedvezők számára. Ezért a betegség megelőzésében fontos szerepe van a természetőberendezések rendszeres szellőztetésének és a növények szellős térállásának. Az elnyílt virágokat minél előbb semmisítsük meg. A lombot lehetőleg tartsuk szárazon, csak a talajt öntözzük. Ha mindezek ellenére fellépne a betegség, kémiai védelemre van szükség.

A *szeptóriás levélfoltosság* kezdetben az alsó leveleken apró, sárga foltokat okoz, amelyek később a felsőkre is áterjednek, és 0,5-1,5 cm méretűre növekednek. Alakjuk nagyjából kör alakú lesz, színük barnává, barnásfeketévé válik, szegélyük sárgászöld, bennük pontszerű fekete termőtestek (piknódiomok) fedezhetők fel. A foltok később összefolyhatnak, ilyenkor a levél hullámosodik, a foltok közötti rész elsárgul, a levél lepereg, a növény felkopaszodik. A fertőzés forrásai a beteg levelek, amelyekről a szaporítóképletek (piknokonódiomok) öntözővízzel és a növények érintkezésével terjednek. A beteg leveleket távolítsuk el és semmisítsük meg. Gyomnövényeket ne tőrjünk meg sem az állományban, sem a környékén. Ne a növényeket, hanem a talajt öntözzük. Az állományt rendszeresen (a szerek hatástartamától függően) 7-10 vagy 14 naponként permetezzük.

A krizantém kórokozói elleni védekezésre javasolt készítmények

Készítmény	Károsító	Dózis (g vagy ml/10 l víz)	Forgalmi kategória
Amistar	rozsdá, botrítisz, foltbetegségek	7 - 10 ml	III.
Antracol 70 WG	gombás betegségek (kivéve lisztharmat)	20 g	II.
Astra Rézoxiklorid	gombás betegségek (kivéve lisztharmat)	20-30 g	III.
Dithane M-45	rozsdá	20 g	II. ^x
Nordox 75 WG	rozsdá, botrítisz	14-20 g	III.
Signum WG	botrítisz	10 - 15 g	II. ^{xx}
Switch 62,5 WG	botrítisz	8 - 10 g	III.
Tazer 250 SC	rozsdá, botrítisz	8 - 10 ml	III.
Actara SC	nyugati virágtripsz, levéltetvek, molytetű, poloskák	2 - 4 ml	II.
Basamid G	általános talajfertőtlenítésre: fonálférgek, rovarok, gombás betegségek, gyommagvak. Ültetés előtt alkalmazandó! Utána bioteszt elvégzése javasolt!	50 - 60 g/m ²	III.

II. Feltételes forgalmú növényvédő szer

x = 250 g-os kiszerelésben, ill. ez alatt III. kategóriás

xx = 300 g-os kiszerelésben, ill. ez alatt III. kategóriás

xy = 40 ml-es kiszerelésben, ill. ez alatt III. kategóriás

III. Szabadforgalmú növényvédő szer

BUDAFOK-TÉTÉNY KERTBARÁT KÖR

2017. október 2. (hétfő), 16 óra

Szüretrek Budafokon a XIX.sz. második felében. Mustkóstolás.

Előadó: Garbóci László helytörténész

2017. október 16. (hétfő), 16 óra

Őszi teendők a kertben; fa, bokor ültetése

Előadó: Magyar Lajos kertészmérnök

Helyszín: Klauzál Gábor Budafok-Tétény Művelődési Központ
Budapest, XXII. Nagytétényi u. 31-33.

KERTÉSZEK ÉS KERTBARÁTOK GYŐR VÁROSI EGYESÜLETE

2017. október 3. (kedd), 16.30 óra

Gyümölcs, szőlő és zöldség javasolt műtrágyái

2017. október 17. (kedd), 16.30 óra

Kertészeti múltunk

Előadó: Nagy Róbert

Helyszín: GYMS KIK Nemzetközi Kereskedelmi Központ,
Győr, Szent István u. 10/a.

KERTBARÁT KÖR, KAPUVÁR

2017. október 5. (csütörtök), 17 óra

Ez évi növényvédelmi problémák kiértékelése.

Kiskertben termelt zöldségeink és gyümölcseink tárolása, tartósítása.

Saját tapasztalatok átadása, beszélgetés.

Helyszín: Rábaközi Művelődési Központ (Kapuvár, Győri út 2.)

KOVÁCS LÁSZLÓ KERTBARÁT KÖR, PILISVÖRÖSVÁR

2017. szeptember 30. (szombat)

Szüreti felvonulás

2017. október 7. (szombat)

Pilisvörösvári virágtalálkozó

Előadó: Gemela Elvira

2017. október 9. (hétfő)

Alma termesztése, fajtaválasztás

Előadó: Papp Dávid

Helyszín: Művészetek Háza 2. emelet

2085 Pilisvörösvár, Fő u. 127.

ORBÁN GYÖRGY KERTBARÁT KÖR, PÉCS**2017. október 17. (kedd), 16 óra**

A 2017. évi szőlőtermesztés és szüret tapasztalatai. Az újborkok kezelése.

Előadó: Vadainé, Erzsike

DICENTY DEZSŐ KERTBARÁT KÖR, SZEKSZÁRD**2017. október 16. (hétfő), 18 óra**

Újborkok kezelése és javítása

Helyszín: Babits Mihály Kulturális Központ, Szekszárd, Szent István tér 10.

KISPESTI KERTBARÁT KÖR**2017. szeptember - 29. október 1. (péntek-vasárnap), 9-18 óráig**

A Kispesti Kertbarát Kör és a Csepeli Kertbarát Kör terménybemutatója

Helyszín: Kispesti Casino, 1191 Budapest, Fő u. 42.

MOSONMAGYARÓVÁRI KERTBARÁTOK KÖRE**2017. október 2. (hétfő), 16 óra**

Tartósító eljárások

Előadó: Jankóné Nagy Katalin

Helyszín: Flesch Károly Kulturális Központ, Mosonmagyaróvár

HONVÉD KERTBARÁT KÖR, BUDAPEST**2017. október 2. (kedd)**

Növényeink felkészítése a téli álomra

Előadó: Dr. Komiszár Lajos
egyetemi adjunktus

Helyszín: Honvéd Kulturális Központ, Caffé Galéria (1143 Budapest, Stefánia út 34-36.)

2017. október 16. (kedd)

Amit a hüvelyesekről tudni kell

Előadó: Prof. Dr. Helyes Lajos
egyetemi tanár**BUDAPESTI RÁKOSLIGETI KERTBARÁT KLUB****2017. október 2. (hétfő), 17 óra**

Virágkötészeti alapismeretek, gyakorlati bemutató és csináld magad!

Előadó: Csizmadia Zsuzsanna

Helyszín: Gregor József Általános Iskola, 1172 Budapest, Hősök tere 19-20.

BUDAPESTI RÁKOSKERTI KERTBARÁT KLUB**2017. október 4. (szerda), 17 óra**

Gyümölcs- és szőlőoltványok ültetése, technikai ismeretek

Előadó: András Károly kertészmérnök

Helyszín: Rákoskerti Művelődési Ház, 1171 Budapest, Rákoskert sgt. 66.

Burgonya és csili randevúja Gyenesdiáson

A KESZTHELYI NEMESÍTÉSŰ BURGONYAFAJTÁK ÉS A BURGONYÁS ÉTELEK NÉPSZERŰSÍTÉSE A CÉLJA AZ IDÉN IMMÁR 6. ALKALOMMAL MEGRENDEZETT GYENESDIÁSI BURGONYAFESZTIVÁLNAK, AMELYNEK IDÉN IS A TERMELŐI PIAC ÉS KÖRNYÉKE ADOTT OTTHONT. A LÁTOGATÓK A HAGYOMÁNYOS ÉS TÁJJELEGŰ BURGONYÁS ÉTELEK MELLETT NÉHÁNY KÜLÖNLEGES ELKÉSZÍTÉSI MÓDDAL IS MEGISMERKEDHETETT. AZ IDÉN A HELYI CSILI KLUB JÓVOLTÁBÓL A CSILI PAPRIKA IS A SZEREPET KAPOTT.

PAP EDINA

A programot évről évre Gyenesdiás Nagyközség Önkormányzata és a Pannon Egyetem (PE) keszthelyi Georgikon Kar Burgonyakutatási Központja szervezi meg a nagyközönség részére. *Polgár Zsolt* intézetigazgató elmondta: az esemény fontos célja, hogy a fogyasztók megismerjék a különböző főzési típusokat, és azt, hogy melyikből mi készíthető. Megízlelhesék a keszthelyi fajtákból készült ételeket és tudjanak különbséget tenni közöttük, hogy az üzletekben és a piacon fajtanév szerint kérhessék a burgonyát. Erre rendelet is kötelezi a kereskedőket; mind a csomagolt, mind pedig az ömlesztett burgonya mellett kötelező fölüntetni a főzési típust és a fajtanévet.

A Csili Klub csili paprikáit Miklós Beatrix és Somogyi Zoltán „Max” mustrálja Volner Lajos klubelnök társaságában

A 6. Gyenesdiási Burgonyafesztiválon résztvevő íz főzőcsapatban csaknem százan főztek. Egyebek mellett zalai tócsni, dödölle, sztrapacska, slambuc, burgonyapuffancs, krumplis lángos, töltött burgonya is készült, amelyekből néhány Gyenesdiási Tallér fejében bárki kóstolhatott. Az ízek élvezete mellett arról is tájékozódhattak az érdeklődők, hogy milyen fajtából készült az étel. A nap végén a burgonyás ételeket Miklós Beatrix, a Magyar Nemzeti Gasztronómiai Szövetség alelnöke és Somogyi Zoltán „Max” gasztrótanácsadó értékelte.

A burgonyafesztiválon a keszthelyi nemesítésű fajtákat népszerűsítették a fogyasztók körében

Polgár Zsolt intézetigazgató arról beszélt, miért jó ha tudjuk, milyen fajtából főzünk

Az idén csilivel is „megfűszerezték” a burgonyanapot. A tavaly alakult Gyenesdiási Kertbarát Kör keretein belül működő Csili Klub 40 tagja többféle fajtát termeszt, egymás között csereberélik azokat. Jelenleg 4 faj, a cserjés paprika, a kínai paprika, a boglyós paprika és a közönséges paprika 70 fajtáját termesztik, a Scoville-skálán mért leggyengébbtől a legerősebbig. *Volner Lajos*, a klub elnöke elmondta,

hogy céljuk, hogy minél több család neveljen és fogyasszon csilit, ami az emberi szervezet számára hasznos anyagokat tartalmaz. Fontos, hogy minél több fajtát próbáljanak ki, és mindenki a tűrőképességének és az ízlésének megfelelő csípősségűt válassza. A Csili Klub tagjai az idei burgonyafesztiválon csili must-rán mérettették meg idei termésaik legjavát. A szebbnél szebb csiliket *dr. id. Kovács János* címzetes egyetemi docens, paprikanemesítő bírálta. Somogyi Zoltán „Max” gasztrotanácsadó keze alatt a burgonya és a csili randevújából mártogatós született, amelynek receptjét is megismerhették.

A Csili Klub fajtabemutatója

Készül a dődölle nagyrecsei módra

Értékel a gasztrozsűri

**AZ ELTE FÜVÉSZKERT
PROGRAMJAI:**

2017. október 14. (szombat)

Ginkgo-nap

2017. október 15. (vasárnap)

Chili-nap

2017. október 27. (péntek)

Halloween – kézműves gyermekfoglalkozás

Helyszín: Budapest, VIII. ker. Illés utca 25.

**FÖLDI JAVAK
ASZTALUNKON**

CSALÁDI NAP ÉS VÁSÁR

2017. október 1.

10 - 17 óra, Vácrátót

Nemzeti Botanikus Kert

Növények, házimoves élelmiszerek és portékák vására • díjtalan vezetett kerti séták
termény és növény bemutatók • madarász programok • gyerekprogramok

www.botanikuskert.hu

HERBÁCIÓ

*És készül már a válogatás-
könyvünk, a 12 év legjobb
receptjeiből!*

HERBÁCIÓ

A NÉPI GYÓGYRECEPTEK MAGAZINJA

Kozmetikumok, gyógyreceptek, növényekről, házi...

**GYÓGYFÜVES
LIMONÁDÉK
FENYŐVÍZ ÉS FENYŐTEA
DIÓBÓL HAJSZÍNEZŐ**

avokádós kozmetikumok
krumpli héj chips | dinnyehéj befőtt
narancshéj tea | narancs vaj,
narancsos tisztítószer | birsfőzelék
birsleves | birsfagyi
banánból fogfehéritő és cipőápoló

XII. ÉVFOLYAM, 3. SZÁMA
2017/3 | 420 Ft
Szerbiában: 2,48 € | Szerbiában: 250 Din. | Romániában: 9,6 Lei

NÖVÉNYEKRŐL-NÖVÉNYEKBŐL: RECEPT, TIPP, ÖTLET 45

**Megjelent a Herbáció magazin legújabb, 45. száma!
Kapható a nagyobb újságárusoknál, és a Postákon augusztus 15.
és november 15. között!**

www.herbacio.hu Tel: 0630 437 8900

**Kozmetikumok, gyógyreceptek, növényekből házilag!
Herbáció, a népi gyógyreceptek magazinja, már 12 éve!**

Rágcsálóriaszttók

Szabaduljon meg hivatlan vendégeitől!

- egér, patkány
- nyest, görény
- kullancs, bolha
- galamb, seregély
- vakond
- pele

Forel Elektronikai Kft.

2800 Tatabánya,
Kossuth Lajos u. 30.
Tel./Fax: +36 34 316 673
e-mail: spuri@spuri.hu
www.spuri.hu

						MEG- FEJTÉS, 1.	KÉSZLET	PONTOT SZEREZ A KOSARAS	IKON, EGYNEMŰ BETŰI		SZÍVÁRVÁ- NYOS ... VEDETT HALUNK
						Ó					I
						DURKÓ ZENÉ- SZERZŐ V. A FEJÉRE, KOLTOJEN					
									ELŐADÓ, RÖV. ELVIS, A ROCK AND ROLL KIRÁLYA		
						TULAJDON- KÉPPEN, RÖVIDEN				KÁLIUM VEGYJELE	TENGER, OLASZUL
						ZSÓFIA, AZ ELSŐ MAGYAR, RÉGÉSZNŐ					
GYŰMÖLCS BURKA	EMBERI TÁPLÁLÉK	JÓKAI ANNA NÉVJELE	BORRA- VALÓ, BIZ.		FEJTETŐ!	ALKONYAT	... KIRÁLY, SHAKES- PEARE- TRAGÉDIA				
			MEG- FEJ- TÉS, 2. 1. 2.				R	... LANKA, ÁZSIAI ORSZÁG TÁVOLI ŐS			
TANÁRI KAR											
KÉRDŐ- SZÖCSKA		PRÍM SZÁM EMLEKEZ- NI KEZDI!			A SZŐLŐ FÁS SZÁRA MOTOR- KERÉKPÁR MÁRKA					ÁGYELŐ!	RAGASZ- TOANYAG
... TOLSZ- TOJ					SPORTOLÓ VISELI FEJTLEN FEJSZE!			ANGOL HELYES- LÉS TILTÓSZÓ			
TOVÁBBÁ	CSIGAHÁZ ANYAGA LOBBAL IKERPÁRJA					MEG- SZÓLÍTÁS PÁRATLA- NUL ÜDÍTI!			DUPLÁN: ZOLA REGÉNYE NÉZDI!		
		FÉL PÉNZI ERIKEL FERENC SZÜLO- VÁROSA			TAKTUS, RÉGIESEN KIVÍVOTT TETSZÉS						MEG- LEPETT EMBER HANGJA
ÖSSZE- FOG									ITALMÉRÉS		
GOOD ANGOL KÖSZÖNÉS					KARCÚ BETŰ						
VÍZ ALÁ LEMERÜL					SZERB FÉRFINEV						
MÁR A KEZDE- TEKTŐL											
LÁSZLÓ, KORTÁRS KÖLTŐ											

Szeptemberi számunk nyertese: Tóthné Tóth Ibolya (Debrecen)

Korábbi számaink nyertesei: május: Keserűné Fekete Erzsébet (Helvécia),
június: Kulcsár Károlyné (Zalaegerszeg), július: Magyarosy János (Győr-sövénnyház), augusztusban: Balog Ferencné (Nagy Lengyel)

Nemcsak esztétikai, de növény-egészségügyi szempontok miatt is nagyon fontos a kert (*megfejtés, 1.*). A levelek, felaprított szárok, gyökerek nagy része komposztálható, (*megfejtés, 2.*) tanácsos elégetni. A komposztálódást elősegíthetjük a növényi részek aprításával, a kiszáradt hulladék nedvesítésével, kevés nitrogéntrágya bekeverésével. Kérjük, a megfejtést küldje be címünkre 2017. október 15-ig!

Kerti Kalendárium

1591 Budapest, Pf.: 294.

Egy nyertes könyvjutalomban részesül.

Terményáldás

GYŐR 2017

